

“Párbeszéd a nőkért- A nőjogi szakpolitika, családpolitika, szociálpolitika és várospolitikai nézőpontjából - A Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség megújított szakpolitikái ajánlásainak bemutatója”

- ▶ 9.30.-10.00. Regisztráció kávéval
- ▶ 10.00. Megnyitók:
- ▶ Zag Gábor (Pécs alpolgármestere)
- ▶ Sáfrány Réka (elnök, Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség)
- ▶ 10.15-12.00 Előadások
- ▶ Herke Boglárka (HUN-REN, TK, Szociológiai Intézet): Nemek közötti egyenlőség Magyarországon, európai összehasonlításban
- ▶ Csernus Fanni (Amnesty International Magyarország): Nők helyzete a munkaerőpiacon: bérszakadék, bértranszparencia
- ▶ Schadt Mária (Pécsi Tudományegyetem): A tudományos karriernek társadalmi nemek közötti különbségei
- ▶ Boros Julianna (Pécsi Tudományegyetem): Cigány, roma nők a siker útján
- ▶ Bucher Eszter (Pécsi Tudományegyetem): Családok, nők hátrányos helyzetű településeken
- ▶ 12.00-12. 30. Kérdések az előadókhoz
- ▶ 12.30-13.00: szendvicsebéd
- ▶ 13.00.-13.30. Sáfrány Réka: A Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség bemutatja közpolitikái ajánlásait
- ▶ 13.30- 15.00: Párbeszéd a nőkért civil szempontból - Kerekasztal-beszélgetés - Fűrös Anita (Emberség Erejével Alapítvány), Gyulai Katalin (Nane Egyesület) Gyenese Andrea (Férfiak a nőkért kampány, Pécs), a kerekasztal moderátora: Juhász Borbála (Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség)

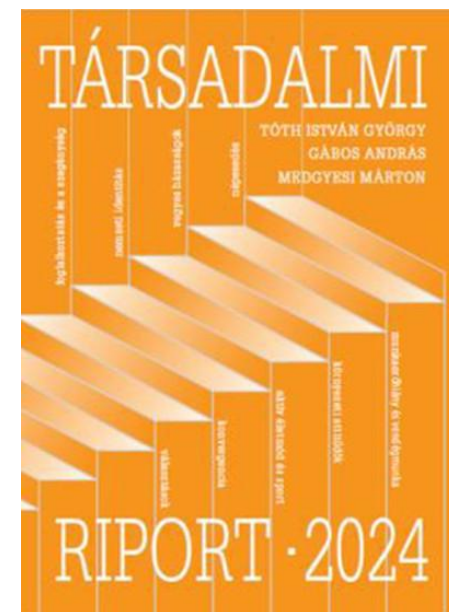
Nemek közötti egyenlőség Magyarországon, európai összehasonlításban, 2015-2022

Herke Boglárka

Párbeszéd a nőkért konferencia,
2025.06.13., Pécs

Herke Boglárka –
Szikra Dorottya

HUN
REN tkSZI

Hazai kontextus

- 2010-től: Gender mainstreaming helyett family mainstreaming
- Nők gondoskodó szerepének hangsúlyozása, a nő része a családnak
- 2015: fordulópont
 - Korábban kizárólagos fókusz a nők anyai szerepén (termékenység)
 - nők (kifejezetten az anyák) foglalkoztatásának növelése
 - Apák gondoskodó szerepének erősítését nem támogatják (apa-szabadság)
- ***Hogyan alakult a nemek közötti egyenlőség ebben az ellentmondásos, 2015 és 2022 közötti időszakban Magyarországon, és mennyiben változott helyzete az EU27-országokhoz, és azon belül is a többi visegrádi országhoz képest?***

Az EU nemek közötti egyenlőség stratégiája

- A nemek közötti egyenlőség az EU egyik alapértéke, alapvető jog.
- Két szemeszter ciklus (2015-2019; 2020-2025)

Szabadság

- Nemi alapú erőszak elleni küzdelem
- Munkával és magánélettel kapcsolatos nemi sztereotípiák lebontása (2020)

Boldogulás

- munkaerő-piaci részvétel, gazdasági függetlenség
- bérek és nyugdíjak
- szegénység
- egyenlő részvétel a különböző ágazatokban (STEM) (2020)
- gondoskodási munka (2020)

Vezetés

- egyenlő részvétel a gazdasági, politikai döntéshozatalban

Adatok és módszerek *(Eurostat, EIGE, FRA)*

Szabadság

- Nemi sztereotípiák (?)
- EIGE 2020–2023 között uniós szintű adatfelvételt indított;
- Intim partner által elkövetett erőszakot, vagy fenyegetést tapasztalt nők aránya, az erőszak típusa szerint.

Boldogulás

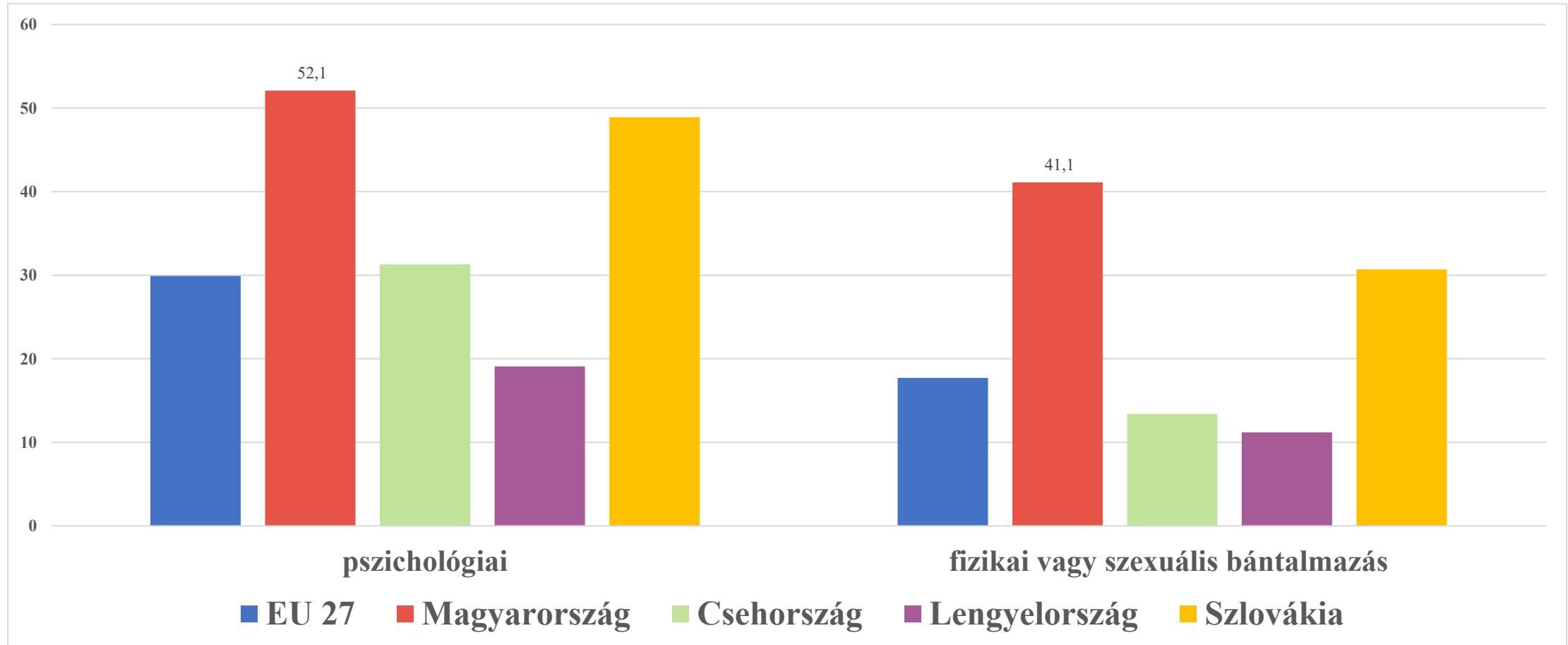
- foglalkoztatási ráta (20-64 évesek) nők/férfiak
- férfiak és nők közötti bérszakadék
- Szegénységi indikátorok (nők-férfiak, egyszülős háztartások)
- formális gyermekfelügyeletet igénybe vevő 3 év alatti és 3-6 éves gyermekek aránya (legalább heti 1 óra)

Vezetői szerep

- Nők aránya a
- nemzeti parlamentekben,
 - nemzeti kormányokban,

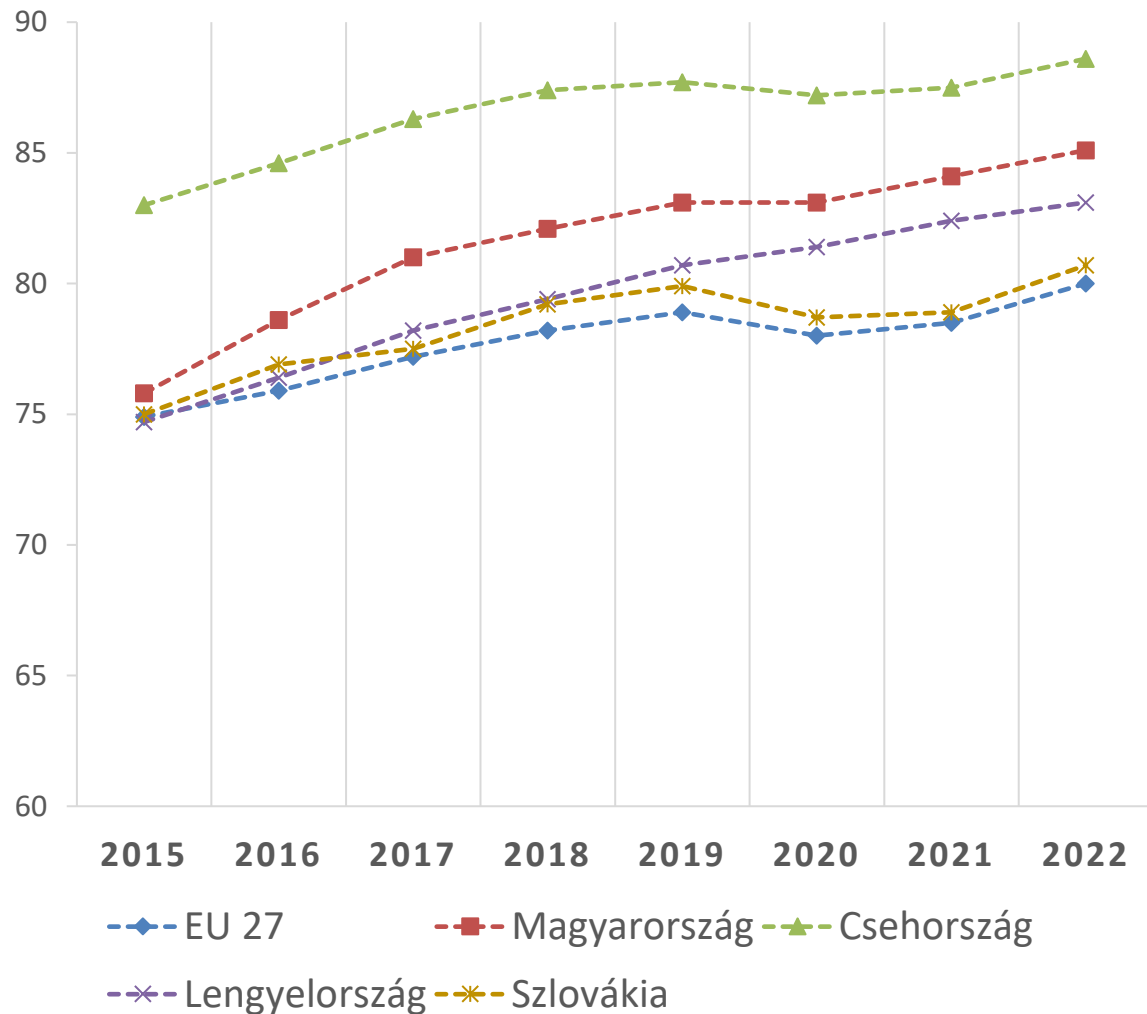
Eredmények

A valaha partnerkapcsolatban élő nők, akik intim partner által elkövetett erőszakot, vagy fenyegetést tapasztaltak, az erőszak típusa szerint (2021)

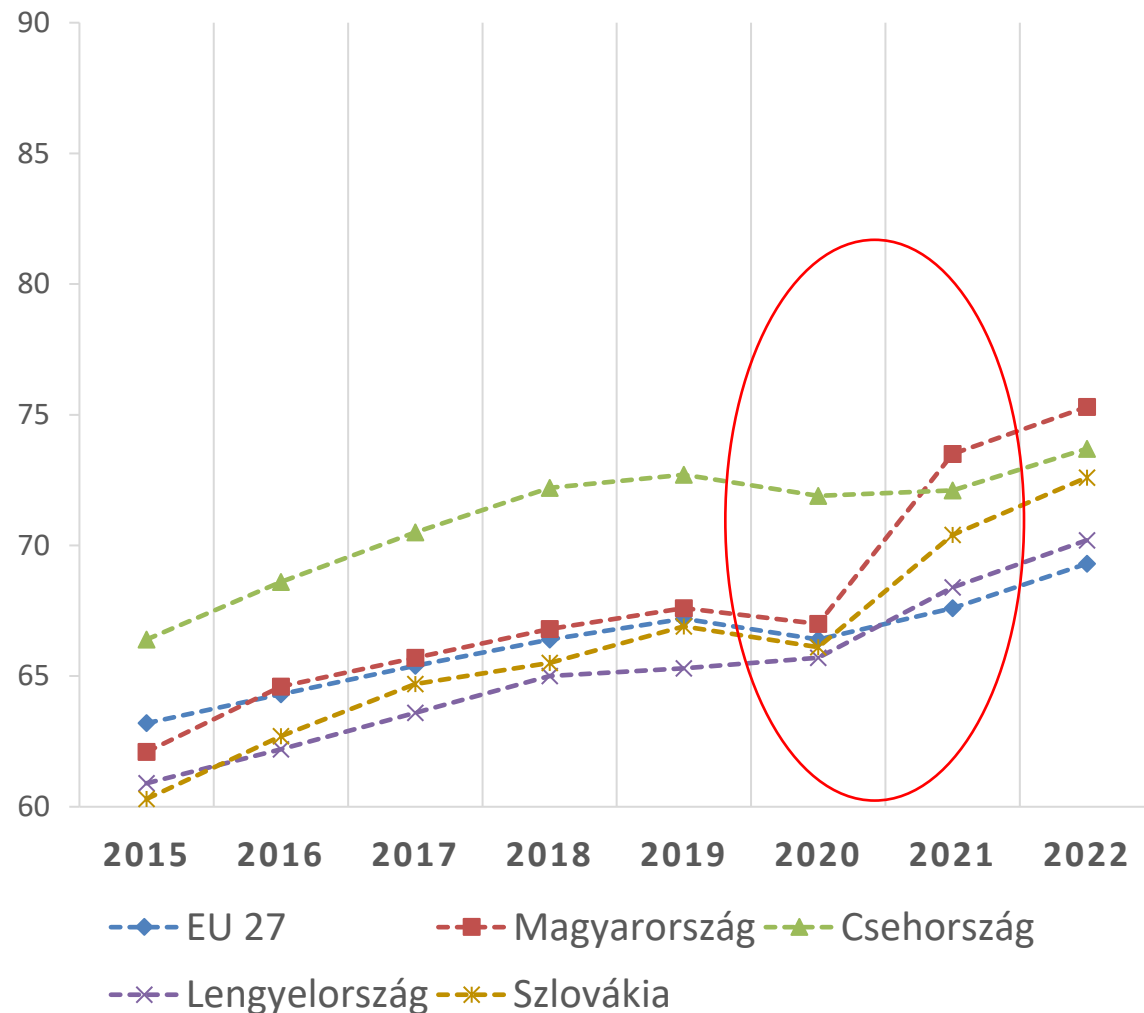

FOGLALKOZTATÁSI RÁTA (20-64 ÉVESEK)

FÉRFIAK

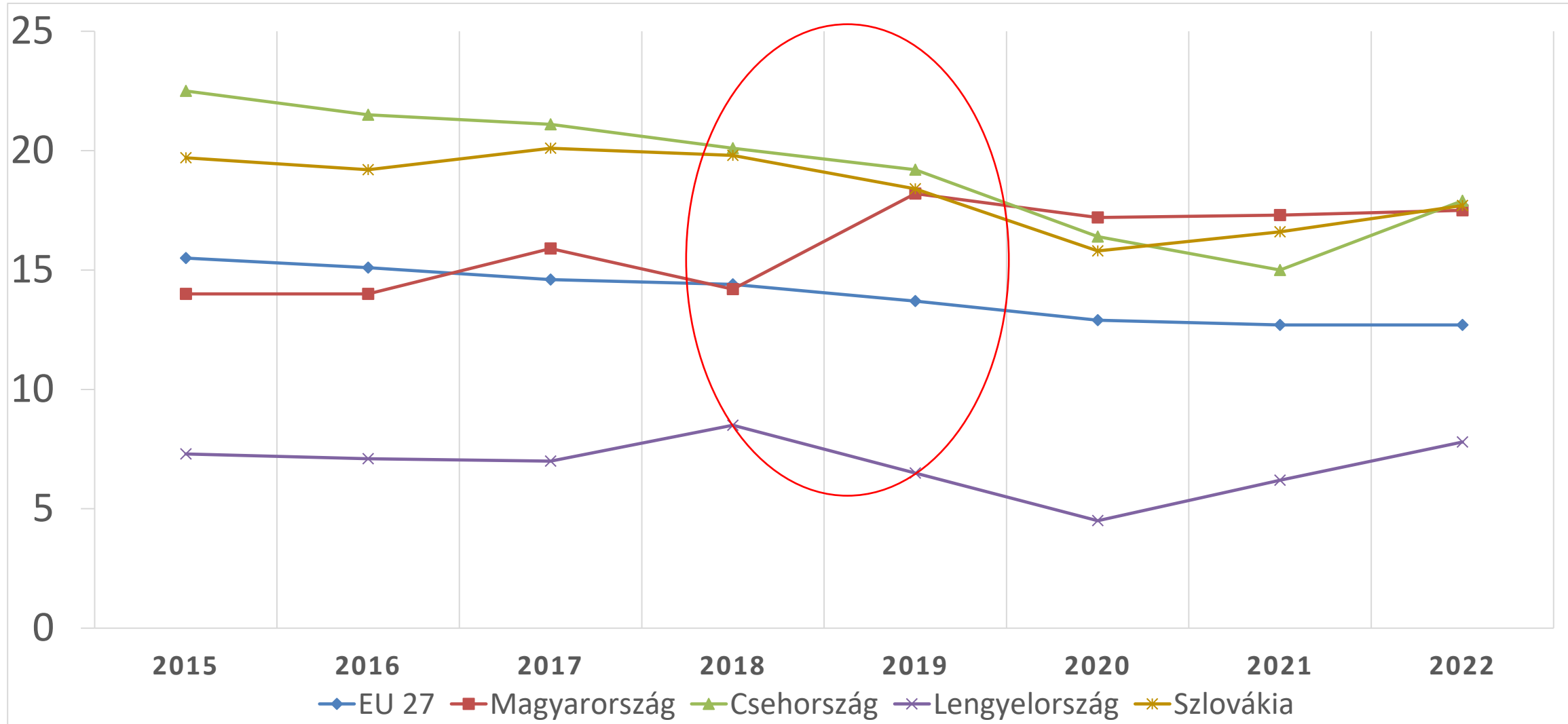

NŐK

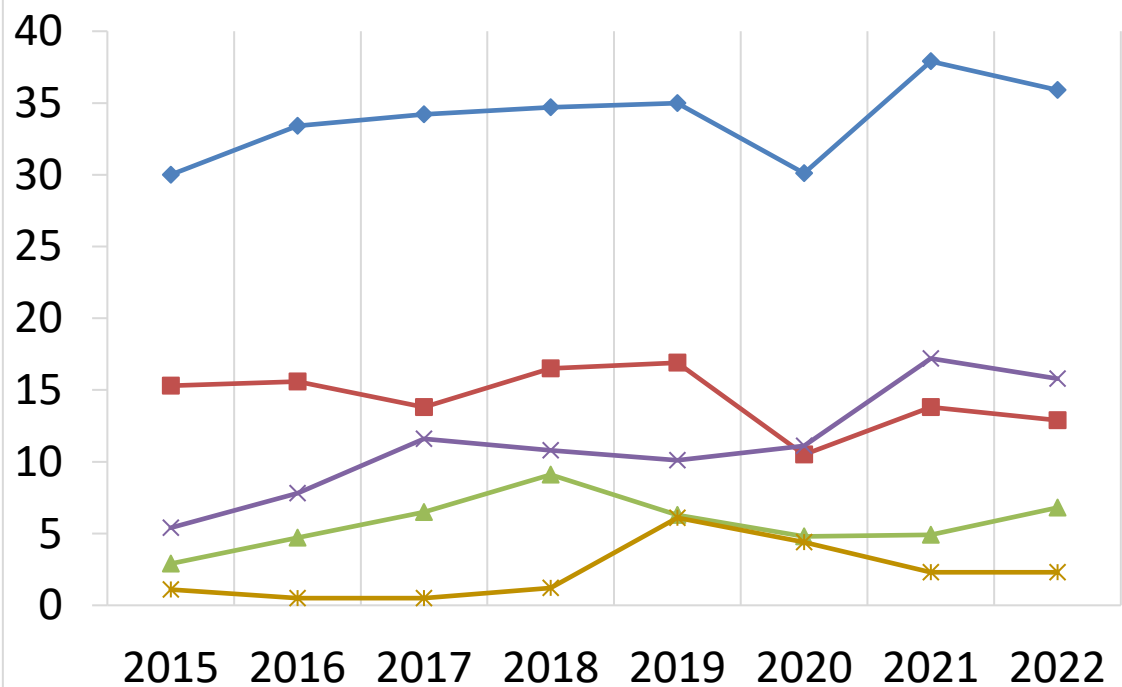
Minimálbér ütemes növelése, GYED-extra, bölcsődei férőhelyek bővítése, nagyszülői GYED, 30 év alatti anyák adóalap kedvezménye, négy vagy többgyermekes anyák adómentessége

Férfiak és nők bére közötti nem kiigazított különbség

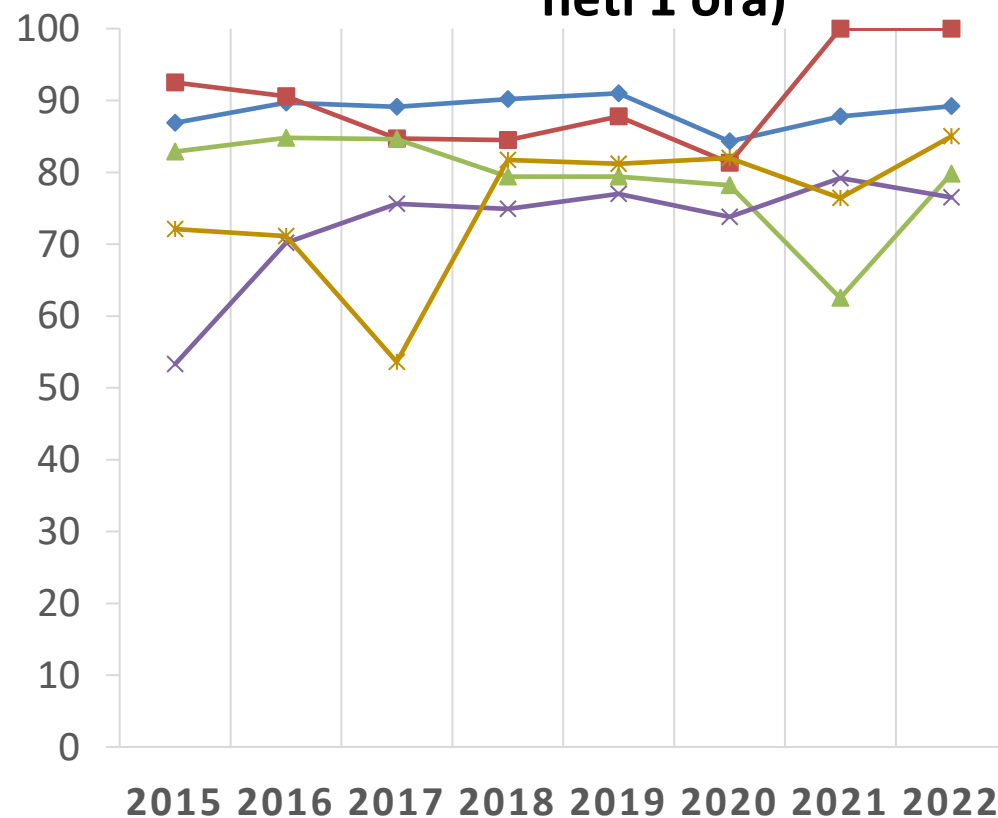
Szektoriális elhelyezkedés: többlépcsős béremelés az egészségügyben, fegyverpénz

3 év alatti gyermekek aránya (legalább heti 1 óra)

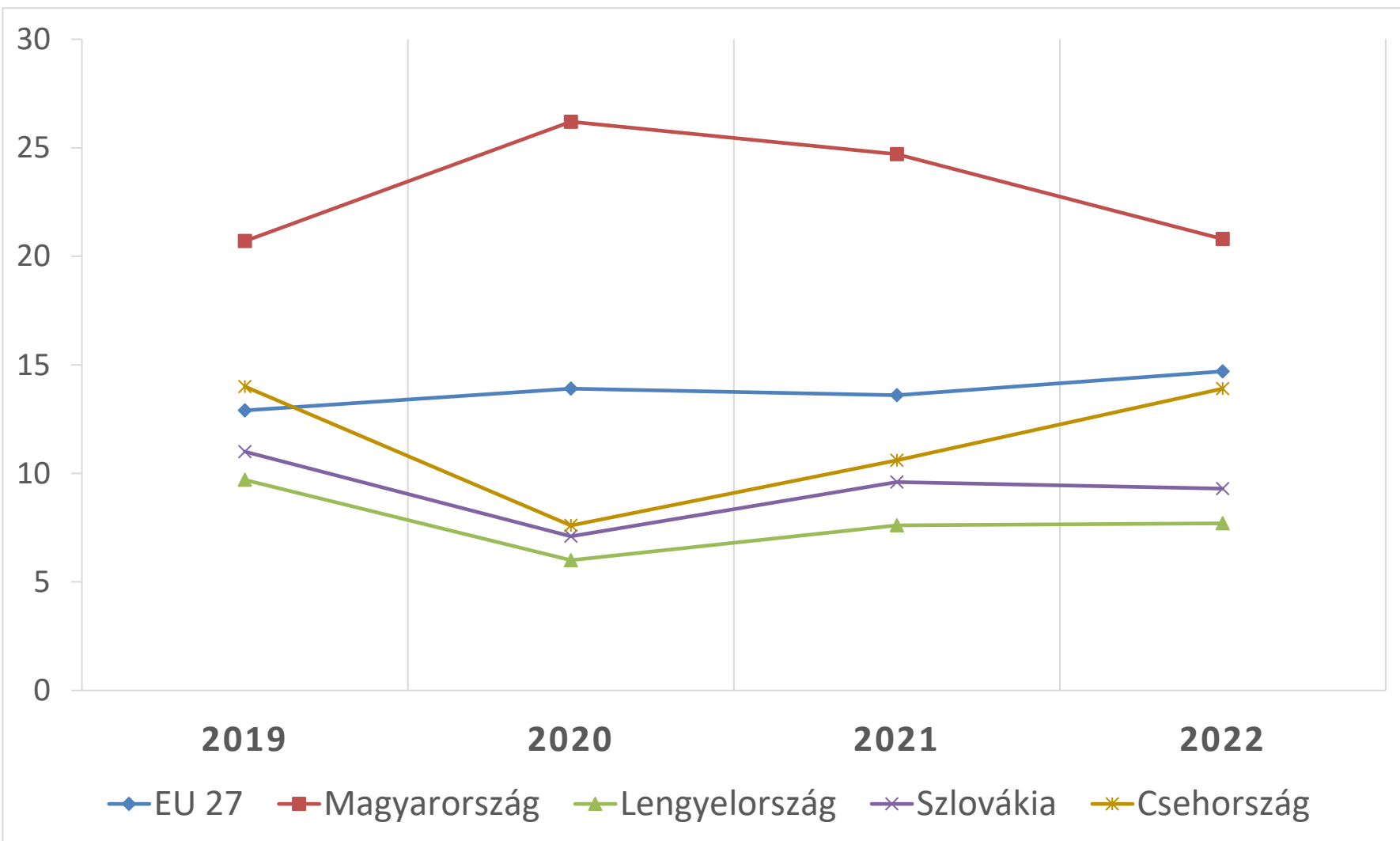
—◆— EU 27 —■— Magyarország —▲— Csehország
 —×— Lengyelország —*— Szlovákia

3-6 éves gyermekek aránya (legalább heti 1 óra)

—◆— EU 27 —■— Magyarország —▲— Csehország
 —×— Lengyelország —*— Szlovákia

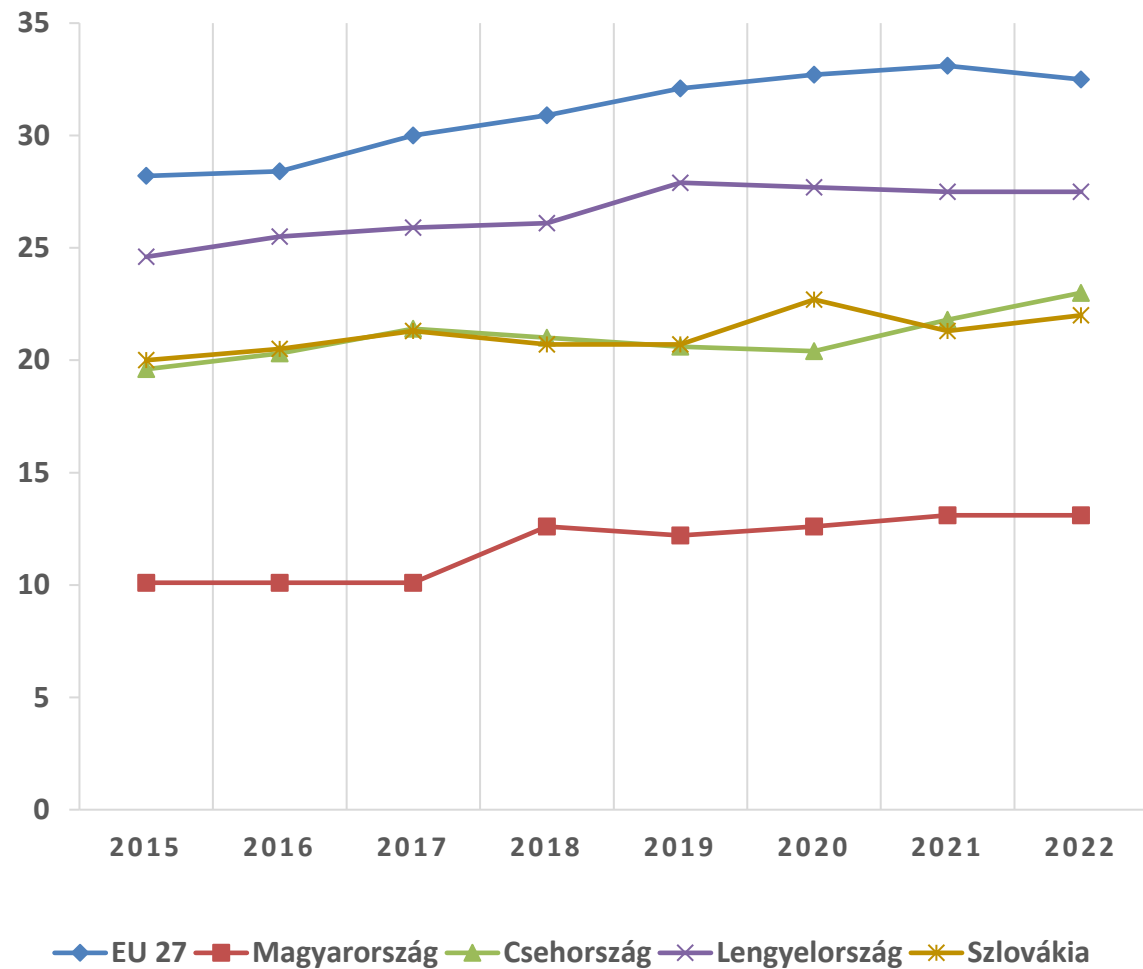
A súlyos anyagi deprivációban élők aránya az egyszülős háztartásokban

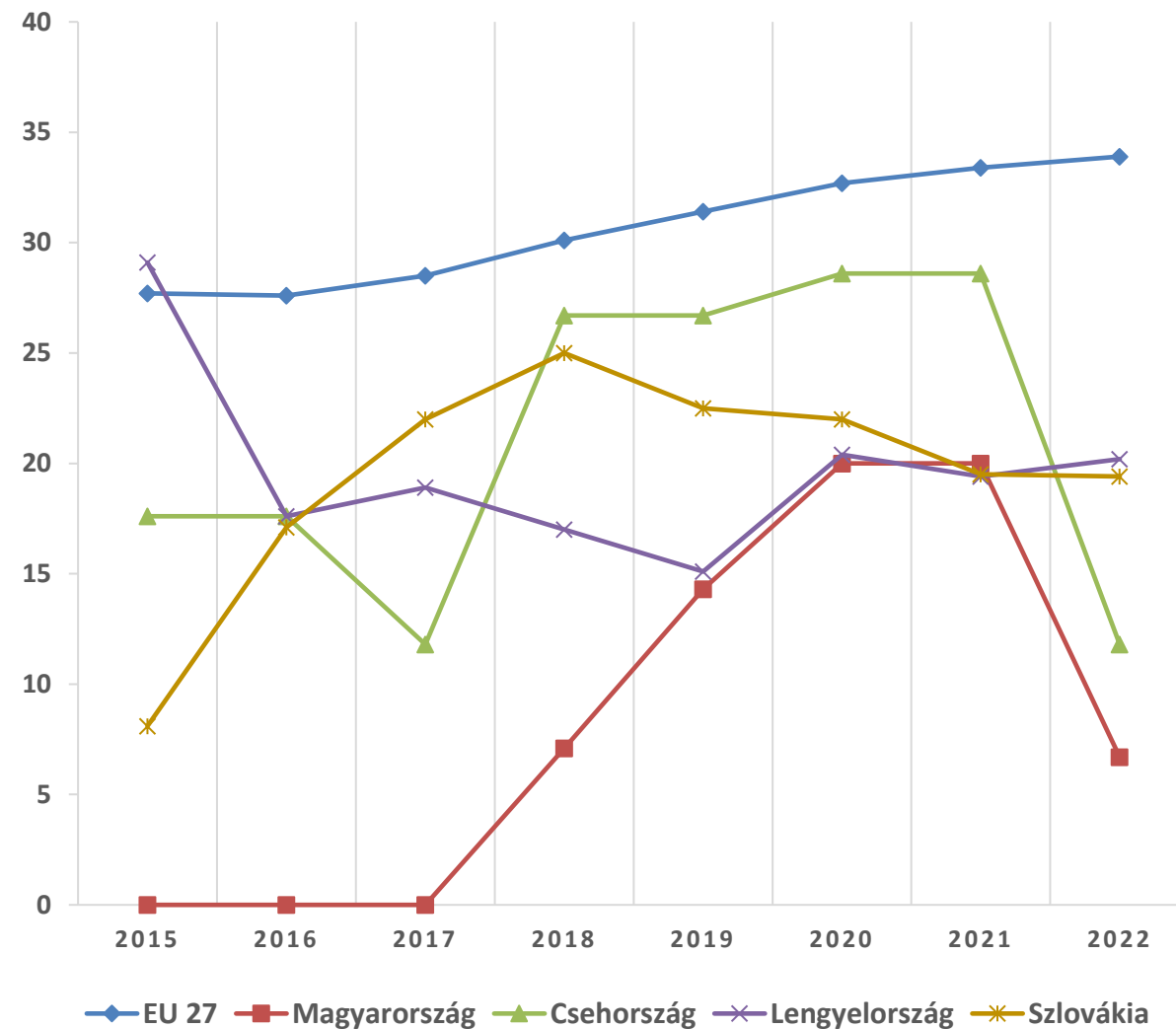
Családtámogatások:

- Családi pótlékot 2008 óta nem igazították az inflációhoz
- a jövedelemhez kötött családi adókedvezmény pedig kevésbé elérhető az egyszülős, alacsonyabb jövedelmű háztartások számára
- Házassághoz kötött családtámogatások (babaváró hitel, CSOK-Plusz)

Nők aránya a nemzeti parlamentekben

Nők aránya a nemzeti kormányokban

Összegzés

Ellentmondásos megközelítés jól tükröződik az adatokban is:

Kettőség ugyanazon területen belül is:

- a nők munkaerőpiaci részvételének növelése; de az ágazati szegregáció és a bérkülönbségek csökkentése nem prioritás; a foglalkoztatási olló 2016 és 2020 között tovább nyílt
- Prioritásként kezelt területek pl. bölcsődei ellátás is ellentmondásosak az adatok tükrében
- Az elérhető szociális és családtámogatások kevésbé célozták az olyan háztartástípusokat – így például az egyszülős háztartásokat –, melyekben a nők felülreprezentáltak.

Köszönöm a figyelmet!

herke.boglarka@tk.hu

DR. SCHADT MÁRIA

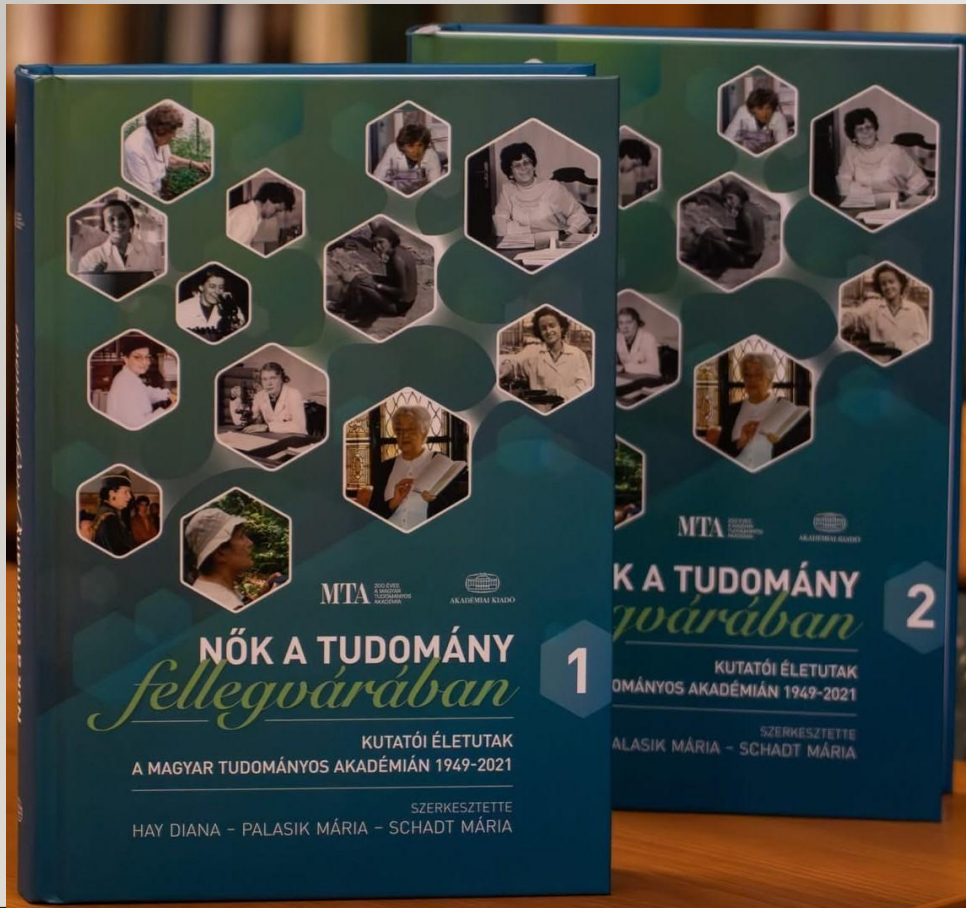
A TUDOMÁNYOS KARRIEREK TÁRSADALMI NEMEK KÖZÖTTI KÜLÖNBSÉGEI

„NŐK A TUDOMÁNY FELLEGVÁRÁBAN 1949 – 2021 KÖZÖTT”

(SZERKESZTETTE: HAY DIANA – PALASIK MÁRIA – SCHADT MÁRIA)

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 200 ÉVES MEGALAPÍTÁSÁNAK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL
MEGJELENT KÖTET

Tanulmányok:

„Titkos ellenségek közt éli életét” – nők a felsőoktatásban / Pukánszky Béla.

A tudományos minősítés Magyarországon a második világháború és a rendszerváltás között / Kozári Monika. (TMB története, az 1995-ben megalakult Doktori Tanács szerepe.

Az akadémiai tagjelölések és tagválasztások rendje / Hay Diana az elmúlt 200 évben hogyan alakult a tagválasztások – tagjelölések rendje.

Nők a kutatói életpályán / Schadt Mária – Palasik Mária – Hay Diana – Pótó Zsuzsanna a tudományos pályát választó nők férfiakhoz viszonyított esélyegyenlőtlenségének okai.

Életutak

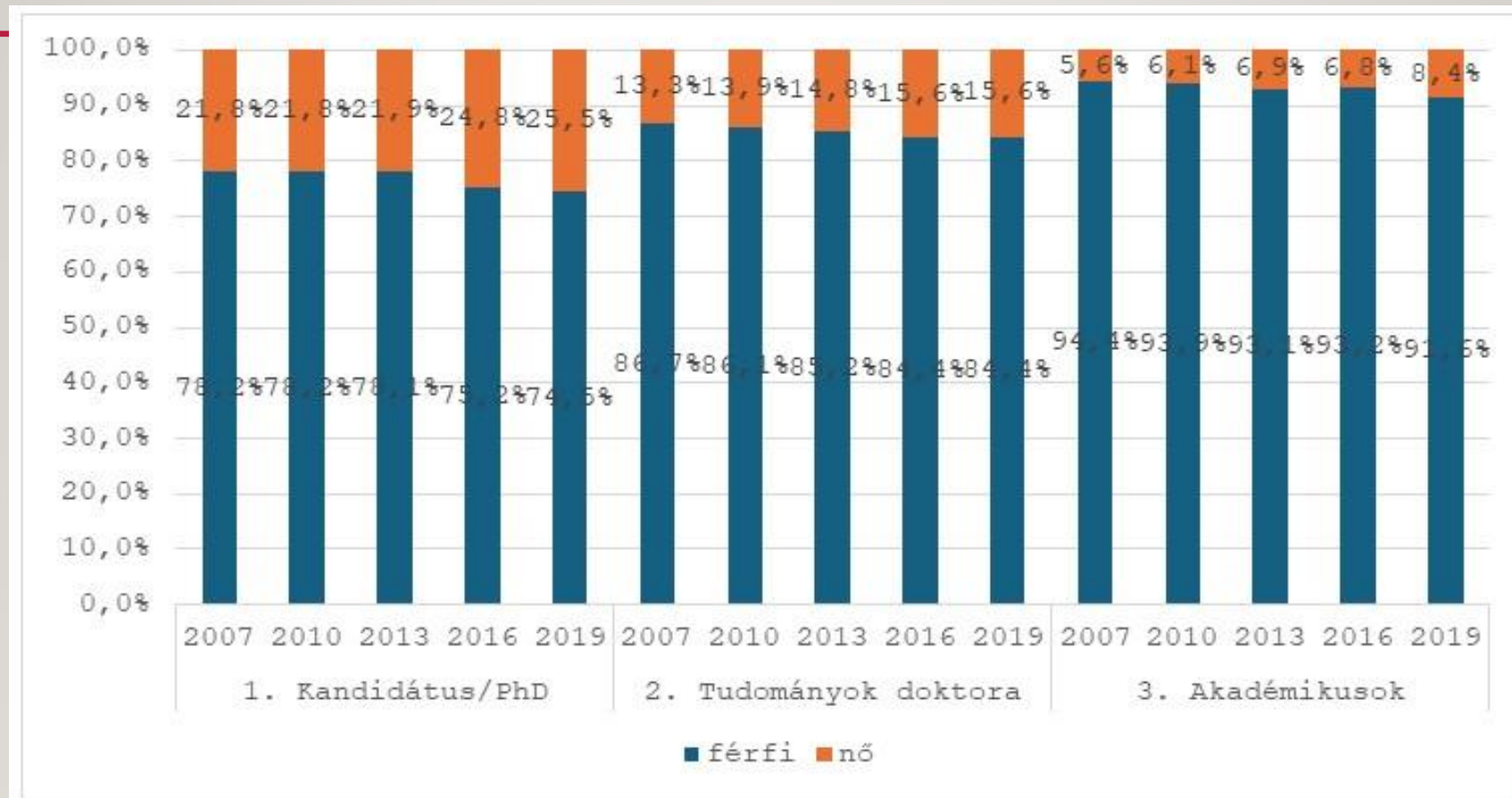
Női akadémikusok és doktorok (191 életrajz).

Megismerhetjük a kutatók kutatómunka iránti elkötelezettségét, kitartásukat, a sikereiket és az időnkénti kudarcaikat, azokat a plusz terheket, amelyekkel a legtöbb nőnek a tudományos pályán (is) meg kell küzdenie.

- A tudományos kutatómunka egyike a legmagasabb presztízszű foglalkozásoknak egyéni vagy team munkában elért, kimagasló teljesítményekre épül. A sikerhez vezető út egyrészt a választott tudományterületben történő elmélyülésben, vizsgákon és a tudományos eredményeket igazoló publikációkon, hivatkozásokon keresztül vezet.
- Közmegegyezés van abban, hogy a nők és férfiak azonos tudományos teljesítményre alkalmasak, ugyanakkor a nők és a férfiak tudományos pályán való részvételét, pályáivét összehasonlítva a statisztikai adatok alapján a nők karrierlehetőségei – kutatási támogatás, megbízatás – jelentősen elmaradnak az azonos végzettséggel rendelkező férfiakétól.
- Elmélet és a valóság?
 - A tudományos kutatómunkában, az elért eredményeknél milyen jelentősége annak, hogy férfinak van nőnek születünk?
 - Milyen érdekérvényesítéssel rendelkeznek a nők ahhoz, hogy az elért teljesítményeik alapján a férfi tudósokkal azonos elismerésben részesüljenek?
 - A nemekhez kapcsolódó attitűdváltozások, a meglévő előítéletek és sztereotípiák feltárása, tudatossá tétele és a változtatás szükségességének felismerése mennyiben vált a magyar tudós társadalom ügyévé?

A NEMEK KÖZÖTTI ESÉLYEGYENLŐTLENSÉG MINT TÁRSADALMI PROBLÉMA

A NEMEK KÖZÖTTI ARÁNYOK A TUDOMÁNYOS FOKOZATOT SZERZETTEK KÖZÖTT (2007–2019, %)

Forrás: KSH-26.1.1.15-ös tábla adatai alapján saját szerkesztés

AZ ESÉLYEGYENLŐTLENSÉG ET MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK: A NEMEK KÖZÖTTI SZEREPELVÁRÁSOK KÜLÖNBSÉGEI

- A kutatónők karrierjében szerepet játszó gátló tényezők egy része visszavezethető a tradicionális szerepelvárások továbbélésének jelenkori okaira, amelyeket az intézményrendszerek is megerősítenek.
- 1. A család és a nők történetében a nőiesség fogalma évszázadokon keresztül összekapcsolódott azzal, hogy a nő elsősorban anya és háziasszony (1868, 1917, 1947). Változás 1950/1951.
 - „Sosem lesz esélyegyenlőség, mert férfi nem hordozza magában az élet ajándékát, nem szoptathat, férfi esélye az, hogy anyatej helyett **tudományos szemlélettel szoptatja** a következő nemzedéket, ez irgalmatlan hajtóerő. Nőnél meg éppen fordítva, ha gyermekeket világra segít, dédelget és felnevel, akkor minden férfinál többet tett, ezért a nőnek **nem létfontosságú, hogy az egyetemen úgymond tudományos karrierje legyen...**” (52 éves férfi, természettudományok).
 - „A legnagyobb **problémát a gyereknevelés és a kutatás összeegyeztethetőségével** látom. Egy sikeres karrier túl nagy áldozatokkal jár a családtól, így kevesen hozzák meg. Véleményem szerint nem is éri meg, hiszen a gyerekeknél semmi sem lehet fontosabb. Szerintem ez a legfőbb oka a nők és a férfiak karrierje közti különbségnek a kutatásban (és általában a vezető pozíciókban). Az igazat megvallva, **nem is tudok elképzelni igazi megoldást a problémára.** Vagy elfogadja a (kutató) nő a helyzetet, és megtanul együtt élni a kisebb sikerekkel, vagy jobb, ha más szakma után néz. Én komolyan fontolgatom ez utóbbi lehetőséget.” (36 éves kutatónő, természettudományok).
- 2. A munkavállaló nők az otthoni, második műszak terhei miatt lényegesen több elvégzendő feladattal és kevesebb szabadidővel rendelkeznek, mint a férfiak.
 - A férfiak: több évszázados családfő (eltartó, kereső), de ez karrierjükben nem hátráltatja, hanem inkább nagyobb teljesítményre inspirálja őket. Az „ideális munkavállalónak” a gondoskodási feladatok alól felmentett férfi számít, a férfiak produktív munkájának előfeltétele pedig a nők reprodukív munkája.
 - A nők többségére jellemző a konfliktusokkal terhelt karrierépítés, ahol gyakran választaniuk kell a „saját élet” és a „másokért való lét” ellentmondásai között, amit sokan úgy fordítanak le, hogy karrier, vagy család.

AZ INTÉZMÉNYI STRUKTÚRÁBÓL KÖVETKEZŐ HÁTRÁNYOK

Az MTA intézményein belüli maszkulin hegemoniának a nők lehetőségeit gátló szerepére utalt Hargittai Magdolna (2016), *„feltűnően kevés női tagja van az MTA-nak, és az Akadémia feltűnően keveset tesz a helyzet megváltoztatásáért. Jól ismert, hogy egy férfidominanciájú szervezetben természetesen alakul ki az a helyzet, hogy az új tagok kiválasztásánál megint férfiakat válasszanak.”*

3. Legtöbbször a sztereotípiák csak látens utalásokban nyilvánulnak meg a férfiak részéről, ám még rosszabb, ha tudatukban sem található meg gondolkodásuk előítéletes volta, a nők tapasztalata ezzel ellentétes:

„... férfi kutató létemre férfi és nő kutatók vesznek körül, akik mind mások, és mind különböznek egymástól. A körülöttem lévő, de alacsonyabb végzettségű nők döntő többsége **'elnyomásról nyafog', de körülményeit maga determinálta**, csupán ezt nem akarja vagy nem tudja belátni. Öntudatos diplomás nő az én munkahelyemen teljesen egyenjogú...” (64 éves férfi, természettudományok)

„Egyértelmű, hogy **férfiként hamarabb elértem volna a jelenlegi pozíciómat**, sőt valószínűleg többet is. Igaz, hogy lassabban haladtam, viszont a családom kevésbé sínylette meg azt, hogy dolgozom” (45 éves nő, orvos).

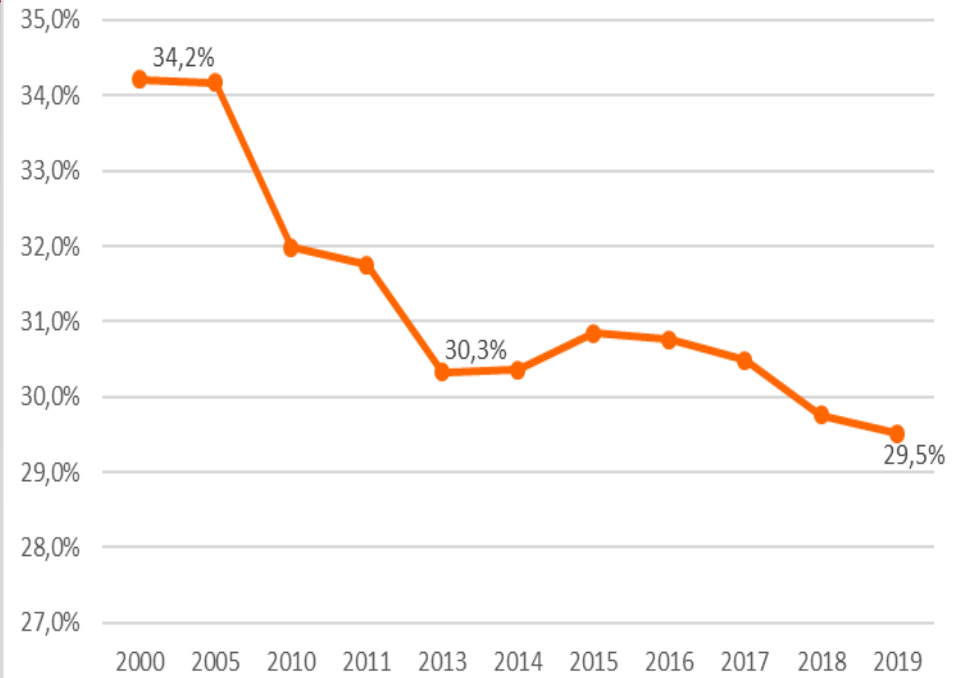
„**Minél feljebb van egy nő a ranglistán annál több nehézsége van** a további lépcsőfokok elérésében, mert annál rosszabb a férfiak és nők aránya a férfiak javára.” (85 éves nő, orvos).

„Sokszor érzékelem a férfi kollégák részéről, hogy **egy bizonyos szint feletti feladat ellátására nem tarják alkalmasnak a nőket**. Ez a gondolkodás leginkább az elejtett megjegyzések szintjén látszódik, nem fogalmazódik meg konkrétan.” (54 éves nő, művészettudományok)

Lengyel Mária: hazánkban elsőként tanulmányozta a szívultrahang egyes módszereit, a legújabb ultrahang-vizsgálati technikákat, az ő nevéhez kötődött ezek hazai bevezetése (USA, a Mayo Klinika, 1972). 1979-ben Nemzetközi tudományos együttműködést alakított ki az Országos Kardiológiai Intézet és számos külföldi kutatóintézet munkacsoportja között, amivel országos és nemzetközi elismerést szerzett. **Számára a sikert a szakmai kihívásoknak való megfelelés jelentette, nem a hatalom.** Főnöke talán ezért is – annak ellenére, hogy őt tartotta a legtehetségesebbnek és a legrátermettebbnek – egy férfit választott utódjául. 2001-ben, 63 éves korában pedig létszámcsökkentés címén elbocsátották az Országos Kardiológiai Intézetből.

KUTATÁS-FEJLESZTÉSI RÁFORDÍTÁSOK: TARTALMAZZA A TUDOMÁNYOS FOKOZATTAL RENDELKEZŐK TISZTELETDÍJÁRA, ILLETMÉNYKIEGÉSZÍTÉSÉRE, VALAMINT AZ ÖSZTÖNDÍJASOK ILLETMÉNYÉRE KÖLTSÉGVETÉSI FORRÁSBÓL KIFIZETETT ÖSSZEGEKET, TOVÁBBÁ 2005-IG AZ ÁLLAMHÁZTARTÁSI FORRÁSBÓL SZÁRMAZÓ, A MEGFIGYELT KUTATÓ-FEJLESZTŐ HELYEKEN KÍVÜL FELHASZNÁLT PÉNZESZKÖZÖKET

KUTATÓ-FEJLESZTŐ NŐK ARÁNYA (2000–2019, %)

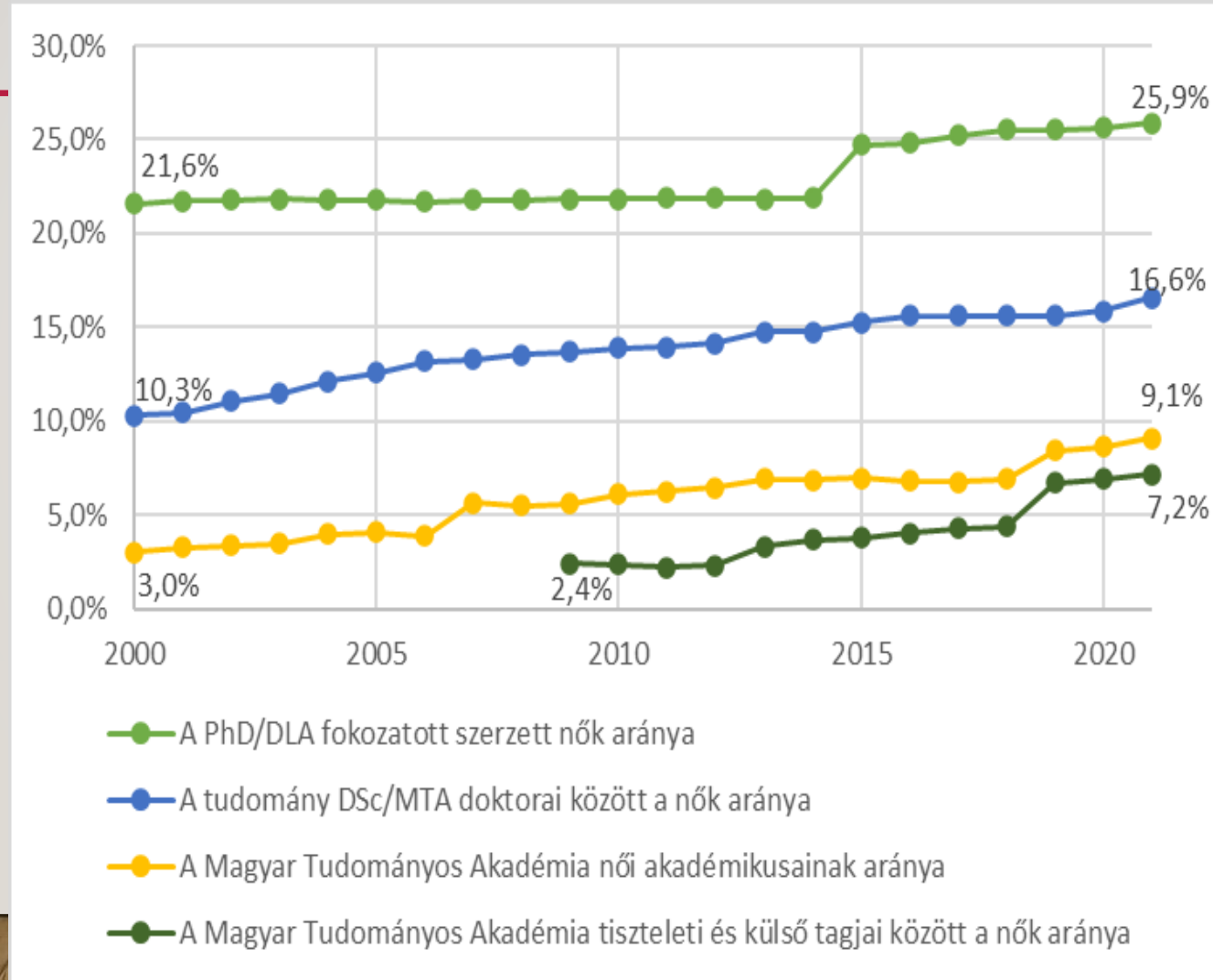

A KUTATÁS-FEJLESZTÉSI RÁFORDÍTÁSOK TEVEKENYSÉG-TÍPUS SZERINT (MILLIÓ FORINT)

Év	Mindösszesen	Ebből		
		alapkutatás	alkalmazott kutatás	kísérleti fejlesztés
2001	140 605	41 264	36 433	51 259
2003	175 773	54 599	52 858	59 172
2005	207 764	55 757	66 763	77 599
2007	245 693	54 736	91 335	94 300
2009	299 159	66 664	103 719	123 478
2011	336 573	70 424	112 949	147 660
2013	420 100	81 865	128 896	203 953
2015	468 390	86 418	122 051	254 497
2017	517 258	98 397	116 150	297 329
2019	702 199	144 457	127 527	425 216
2021	907 453	208 333	167 532	526 387

A TUDOMÁNYOS FOKOZATTAL RENDELKEZŐ NŐK ARÁNYÁNAK VÁLTOZÁSA (2000–2021, %)

FORRÁS: MTA DOKTORI TANÁCS TITKÁRSÁGA ÁLTAL ADOTT ADATOK ALAPJÁN SAJÁT SZERKESZTÉS

A NEMEK KÖZÖTTI ESÉLYEGYENLŐSÉG ELŐMOZDÍTÁSÁT CÉLZÓ INTÉZMÉNYI KEZDEMÉNYEZÉSEK AZ AKADÉMIÁN

1976-ban első alkalommal foglalkoztak a kutatónők esélyegyenlőtlenségét meghatározó tényezők feltárásával, ezek meghaladására/kiküszöbölésére, „nők nem kedvezményekre tartanak igényt, hanem arra, hogy objektív biológiai körülményeik figyelembevételével, a férfiakkal egyenlő lehetőségeik legyenek...”. Az előterjesztéssel kapcsolatban a TMB Szociológiai és Demográfiai Szakbizottságának állásfoglalása: a problémáknak csak bizonyos hányada származik a tudományos minősítés helyzetéből, és ezek csak részben küszöbölhetők ki a TMB hatáskörében. Sokkal inkább **a nők általános társadalmi helyzetének** még megoldatlan problémáival függenek össze (társadalmi elvárások különbségei, szocializáció).

2016-os akadémikus választás: azzal, hogy a női jelölteket lesöpörték az „asztalról” elindult egy párbeszéd, ami újra előtérbe hozta a nők tudományos előmenetelében meglévő gátakat.

Somogyi Péter a kialakult helyzetre reagálva *Alkalmasak-e a magyar nők az MTA tagságára?* című írásával indította a vitát (*Magyar Tudomány*). A hozzászólók kifejezetten hasznosnak tartották, hogy mind a tudományos kutatásban, mind a közösségi döntéshozatal területén, számottevő arányban vegyenek részt a nők, a több vezető kutatónő jelenlétének elősegítését társadalmi és intézményi ügy kölcsönhatásaként kell megoldani.

A nők diszkriminációjának és a férfiak domináns pozíciójának, magától értetődő kizárólagosságának elvesztését, a sztereotípiák felszámolását Hadas Miklós **demaszkulinizációs folyamatként** írja le. „Kíváncsi, hogy mi, az akadémiai szféra férfi tagjai képesek legyünk az önreflexióra, az önmérsékletre és hatalmi aspirációink korlátozására”

2017-től a Nők a Kutatói Életpályán Elnöki Bizottság tevékenysége ennek a feladatnak kíván megfelelni.

Köszönöm a figyelmet!

Cigány, roma nők a siker útján

Dr. Boros Julianna

egyetemi adjunktus

Pécsi Tudományegyetem BTK

boros.julianna@pte.hu

www.btk.pte.hu

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR

Cigány, roma nők - példaképek, helyi hősök

A kutatás célcsoportja

Jelen kutatásom fókuszában azok a személyek állnak, akik társadalmi hátrányaik, a kedvezőtlen feltételek mellett „sikereket” értek el, példaként, mediátorként, transzlétorként, „sikeres emberként”, helyi hősként élnek, tudásukkal, életútjukkal, tapasztalataikkal értéket közvetítenek.

Szerkesztők: BOROS JUDITKA – ROMA JÓZSEF – SZABÓ CRISTA

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

E kötet nem jöhett volna létre azon cigány, roma nők nélkül, akik a „Lépi Cigányútra” program és a „Roma Nők a Köztudatban” előzetesről kerekasztal-beszélgetés-sorozatot résztvevői, előadói voltak, és akik életútjuktól személyes betekintést hozták a kötet kiadásához. Nekik e kötetem létezne! Köszönjük!

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani a Diverse Youth Network vezetőinek, munkatársainak, önkénteseinek, hogy lehetőséget teremtettek a kiadvány megjelenésére.

További köszönettel tartozunk a „Lépi Cigányútra” program résztvevőinek, együttműködő partnereinek.

Köszönettel tartozunk a Tom Lantos Intézetnek.

Nem utolsósorban köszönjük a kötet elkészítésében a szerkesztők és a lektorok munkáját.

CIGÁNY, ROMA NŐK A SIKER ÚTJÁN

Értelmezési keret

1. Bikulturális szocializáció (Adler, 1975; Forray és Hegedűs, 1999)
2. Akkulturáció (additív) (Yinger, 1976,1994, Gyurgyík, 2003, Kozma, 2003; Híves-Varga, 2015)
3. Integráció, asszimiláció (Forray és Hegedűs, 1990; Szuhay, 1990; Gyurgyík, 2003)
4. Interpretáció, önreprezentáció (Kovács, 2006; Bakó és Tóth, 2008, Kóczé, 2010; Berek, 2010; Balatonyi, 2015, Müllner, 2015)
5. Társadalmi innvoáció (Kozma, 2019, Caraca, 2009, Havas, 2014)

TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ

*Az innováció legújabb modelljének **Caraça (et al. 2009)** többcsatornás interaktív tanulási modelljét tekinthetjük, ami a **Klein és Rosenberg** megközelítésének továbbfejlesztett változataként értelmezhető, és az innovációs ökoszisztémában megjelenő **szeleplők együttműködésének, egymásra való reflektálásának, kapcsolódásának és sokszínűségének** fontosságát hangsúlyozza. (Paczári, 2024)*

*Az innovációs evolúciós megközelítése szerint tehát alapvető fontosságú az, hogy az adott **közösség hogyan tudja felhasználni a rendelkezésre álló tudást**, milyenek a tanulási képességei. A szeleplők közötti együttműködések által **a tudás multiplikálódik**, így hozzásegítheti a közösséget az innovációk kidolgozásához. (Havas 2014)*

A társadalmi innováció négy „megközelítését” vázolja (Kozma, 2019)

1. Egyrészt **problémamegoldó folyamat**, ami során a közösséget érő külső hatásokat, “katasztrófákat” új eljárásokkal kezelik.
2. Másrészt **a közösségi tanulás**, amikor új problémamegoldásokat fedez fel és tanul meg az adott közösség és a közösségi vezetők, ami az innovációk “társadalmi szöveteként” is értelmezhető.
3. Harmadrészt a közösséget stabilizáló és progresszív **erők összekapcsolása szervezeti szempontból**.
4. Végül a **helyi hősök vezető szerepe** során megnyilvánuló tevékenységet jelenti.

TÁRSADALMI INNOVÁTOROK - HELYI HŐSÖK

A társadalmi innovátorok és a helyi hősök olyan egyének vagy közösségi szereplők, **akik aktívan dolgoznak társadalmi problémák megoldásán és pozitív változások előidézésén helyi szinten.**

A közösségi átalakulások vizsgálatánál – a helyi innovációkat elemezve – újra meg újra szembe találkozunk azokkal, **akik a változást okozzák, hordozzák, menedzselik.**

Korábbi kutatásainkban (lásd: Kozma 2004, p. 78-90) őket neveztük **„változásmenedzsereknek”**, mások, más kontextusban **„kulcsembereknek”** szokták nevezni őket. Újabban szívesen mondunk **„helyi hősöket”**.

A sikeres helyi hősök reprezentálnak egy-egy innovációt és annak sorsát: az innováció sikerét, elfogadását, elterjedését, végül pedig helyi hagyománnyá válását. (Kozma, 2019, p. 10)

PÉLDAKÉPEK – HELYI HŐSÖK

TÁRSADALMI INNOVÁTOROK

A kutatás

A helyi hősök fölemelkedését, kockázatvállalását, sikereit vagy bukásait azonban narratívumaik (történeteik) alapján lehet jól tanulmányozni.

A kutatás célja: cigány, roma nők narratíváiban az önreprezentáció megjelenésének vizsgálata, beazonosítani azokat az értékeket és életeseményeket, melyeket a válaszadók narratíváiban megjelennek.

A kutatás módszertana: **Kvalitatív technikával** (életút interjúk és oral history interjúk készítésén keresztül) **változóközpontú módszerrel történő elemzése**, melynek keretében a kockázati tényezők és a meglévő védőfaktorok hatásai közötti összefüggések vizsgálata történik. Narratív elbeszélések, szövegek elemzése. 32 cigány, roma származású nő élettörténetének elemzésének bemutatása. Az önvallomások, narratívák, élettörténeti interjúk elemzése során a válaszadó cigány, roma nők társadalmi státusz, reprezentációiknak kérdéseivel, életeseményeiknek, értékeiknek, elveiknek és jövőképüknek megismerésével, összegzésével foglalkozunk.

Elemzési szempontok 2024

- Sellyei járásban élettörténeti interjú 10 fő (2018)
- Országos - Cigány, roma nők a siker útján c. kötet 9 fő (2019)
- Országos - Cigány, roma nők a siker útján c. kötet 13 fő (2020)

“Önvallomás” kötetek: Az önvallomások keretében, a válaszadó cigány, roma nők életeseményeik, értékeik, elveik és jövőképük bemutatására vállalkoznak.

Összesen: 32 fő

Elemzési szempontok:

- Életkor, családi állapot
- Családi háttér (származási család)
- Iskolai végzettség
- Foglalkozás
- „Helyi hős” – szerep, feladat
- Innováció

Életkor, nem

Életkor	Sellyei (2018)	Országos 1 (2019)	Országos2 (2020)	Összesen
18-25	1	1	3	5
26-35	4	2	3	9
36-45	4	5	6	15
46-55	1	1	0	2
56-65	0	0	1	1
66 -	0	0	0	0
Össz.	10	9	13	32

Családi állapot

Családi állapot	Sellyei (2018)	Országos 1 (2019)	Országos2 (2020)	Összesen
Házass/élettársi kapcsolatban él	9	5	6	20
Hajadon/özvegy	1	2	5	8
Elvált	0	2	2	4
Gyermekek száma: 0	1	3	7	11
Gyermekek száma: 1	1	2	2	5
Gyermekek száma: 2	6	3	3	12
Gyermekek száma: 3 vagy több	2	1	1	4

„Az ideális társ alapvető értékrendje legyen hasonló az enyémmel, ha ott rendben van minden, akkor lehet hosszútávra építkezni.”

Iskolai végzettség

Iskolai végzettség	Sellyei (2018)	Országos 1 (2019)	Országos2 (2020)	Összesen
8 általános	0	0	0	0
Érettségi	4	1	0	5
Felsőfokú szakképzés	1	0	1	2
Felsőfokú főiskolai végzettség	3	2	2	7
Felsőfokú egyetemi végzettség	2	6	9	17
Doktori fokozat	0	0	1	1
ÖSSZESEN	10	9	13	32

„A tanulás folyamatos dolog, ami életem végéig el fog kísérni. Szüleimnek érték volt, nekem is az lett. Ezért tartozok nekik leginkább köszönettel!„

„A sikereimhez kellett a szorgalmam, kitartásom, tudásszomjam, és sok alázat, alkalmazkodási képesség, jó kommunikáció, pontos önismeret és a fejlődésre való készség. Így hogy végig tekintettem a múltamon, eredményeimen, sikeresnek érzem magamat. Elégedett is vagyok, de mindig van hová fokozni, tartani. Célok mindig kellenek, hiszen annak elérése adja meg a napi rutint, motivációt. Voltak mély pontjai az életemnek, életünknek.”

„A szüleim nélkül nem ment volna, akik mertek nagyot álmodni, és elköltöztek egy magyar faluba, ahol felépítettek egy olyan életet, amit a többségi társadalom is elfogadott,

„Az nem volt kérdés, hogy tovább tanulok-e, hisz a szüleim már akkor nagyon fontosnak tartották, hogy tanult emberekké váljunk. Apukám mindig azt mondta, hogy az életben bármit elvehetnek tőlünk, de a megszerzett tudást, azt soha. Mindig is felnéztem és hallgattam a szüleimre, úgyhogy fel sem merült, hogy nem tanulok tovább. Így utólag is nagyon hálás vagyok ezért az előrelátásért.”

Végzettség – Foglalkozás

- Pedagógus (pl. tanító, francia szak, magyar szak, szociálpedagógus)
- Diplomás ápoló
- Újságíró
- Szociális munkás, szociálpolitikus
- Emberi erőforrás tanácsadó
- Romológus
- Kulturális antropológus
- Protokoll tanácsadó, nemzetközi tanulmányok
- biológus

- Állami szektor pl. önkormányzat, rendőrség
 - Civil szektor pl. projektek, közösségi kezdeményezések főként romákkal kapcsolatos vagy hátrányos helyzetű emberekkel
 - Piaci szektor pl. gazdasági szervezet/cég
- „üvegplafon” – állami szektorban
„színvakság” – piaci szektor

„Helyi hős” – szerep, feladat

Szerep:

- Polgármester
- Aktivista szerep
- Roma értelmiségi szerep
(szakértő, civil szervezet vezető
vagy munkatárs)
- Tréner, előadó
- Mentor, tutor
- Mediátor/transzlétor - oktatás

Feladat:

- ☐ **Vezetői feladatok** (pl. állami- polgármester, civil-szervezet alapító, vezető)
- ☐ **Aktivizmus** – pl. helyi akciók szervezés, probléma fókusz pl. női szerepek – példaképek program, könyvkiadás, SNI minősítés elleni fellépés, petíciók, levelek, stb.
- ☐ **Szakértés, tanácsadás** (pl. esélyegyenlőségi főként roma programokban legjellemzőbb: Oktatási Hivatal, Snétberger Zenei Program, helyi önkormányzati kisebbségi referensi feladatok)
- ☐ **Érzékenyítő** **foglalkozások,** tudománynépszerűsítő órák, stb.
- ☐ **Mentorálás- pl. munkaerőpiaci, tanodai** (alt, közép), tutorálás (felsőfokon)

„Tapasztaltam, hogy a szakmai sikerekre az emberek irigyek. Kevés az az ember, aki tud örülni a másiknak és nem rivalizál. Mindenki szereti magát valakinek érezni, és az identitás működésének része, hogy másokhoz viszonyítva határozzuk meg magunkat. Az emberek többsége nem szereti azt látni, ha valaki jobb és sikeresebb nála, miközben ez mindenkinek egyéni mérce. Nekem is más a siker, és xy-nak is. Amit nem látnak az emberek, hogy a siker mögött van kudarc is. Igyekszem magamat olyan emberekkel körül venni, akik úgy szeretnek ahogy vagyok. Az elismerés viszont fontos, de nem mindenkitől. Szakmában az elismerés mit jelent nekem? Nem díjakat, és nem vezetői posztot. Nekem a siker azt jelenti, hogy tudom, hogy a kollégák kíváncsiak a véleményemre, illetve, hogy egyéni készség fejlesztés során jobb emberekké válnak az egyének.”

Én azt képviselem és szeretném a legjobb tudásom szerint átadni az embereknek, amit én tanultam a szüleimtől. Apukámtól a kitartást, pozitív hozzáállást, reális rálátást a dolgokra, a csapatmunka fontosságát, anyukámtól az empátiát, a család és az emberek önzetlen szeretetét, az összetartás fontosságát. Ezeknek az ötvözetét próbálom én is közvetíteni az emberek felé.

Innováció

- **Multiplikátor hatás** – összekapcsolódnak a szereplők pl. gazdasági vállalkozás jön létre (Olajütő Szövetkezet)
- **Helyi akciók** (helyi hőssel az élén) – közösségi megmozdulások – cigány/nem cigány lakosság együttműködése – szolidaritás létrejötte-növekedése (pl. jogérvényesítő képesség növelése, új szervezetek jönnek létre pl. UCCU)
- **új minta** (oktatás, munkaerőpiac) - mintakövetés (pl. tanodák, szakkollégiumok, zenei programok pl. Snétberber, stb.)

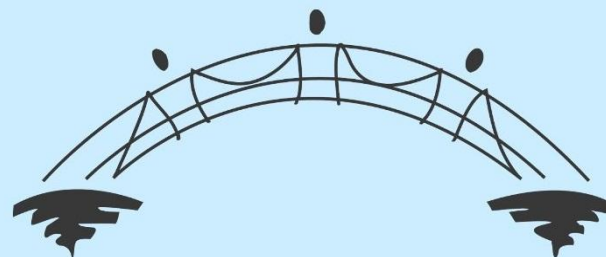
Boldogulás tényezői, önreprezentáció a narratívákban

1. Szülői minta: tanulás, tudás, iskola, munka dimenzióiban – „lifelong learning” szemlélet
2. Családi kapcsolati háló: „mozaik családok”, egyszülős családok, „anya helyett nagymama”
3. Testvérek szerepe az önreprezentációban „a nővérem mindig okosabb volt, jobban tanult, én nem szerettem iskolába járni”
4. Kortársak ritkán szerepelnek a narratívákban
5. Pályaválasztás: egyenes és „göröngyös” utak – példaképek, mintaadók meghatározó szerepe (mediátorok, transzlátorok)
6. Foglalkozás: „első munkahely”
7. Értékek: anyai szerep, egészség, hit, szakmai elismertség, siker

Konklúzió

1. Bikulturális szocializáció – az oktatás intézményes és a családi értékeknek közös halmaza: tudás, tanulás fontos!
2. Az additív akkulturációra leginkább a pedagógus hivatást választoknál lehet találni elbeszéléseket, ahol egyértelműen utalnak a családi értékekre, a cigány identitásra, s az ezekből eredő plusz tudásokra, melyek átadására törekednek.
3. Asszimilációs és integrációs törekvések leírásra kerülnek, melyek között a munkahelyen való elismertség szerepe hangsúlyos. A cigány közösségeknek való elismerést, a magasabb iskolai végzettség mellett, az anya szerep, a gyermekvállalás mutatja.

„Helyi hősök” ott születnek, ahol baj van, és olyanok, akiket a baj nem bénít meg, hanem küzdelemre készítet.(Kozma, 2025)

Régió és Oktatás XVI.

Szerkesztők

Márkus Edina, Boros Julianna, Bucher Eszter, Kozma Tamás

Editors

Edina Márkus, Julianna Boros, Eszter Bucher, Tamás Kozma

Innovációk és Innovátorok

Innovations and Innovators

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press

Debrecen

2024

Boros Julianna (2025):
Roma példaképek az
Ormánságban. In: Márkus,
E., Boros, J., Bucher, E.,
Kozma, T. (szerk.):
Innovációk és
Innovátorok. Régió és
Oktatás XVI., Debrecen,
2024. p. 151-168

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

Családok, nők hátrányos helyzetű településeken

Bucher Eszter

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

#pécsiszociológus

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Társadalom- és Média tudományi Intézet
Szociológia Tanszék

Mit is kutatunk?

- *A vizsgálat a társadalmi hierarchia alján elhelyezkedő hátrányos helyzetű gyermekes háztartásokra és azok tagjaira, a családi szerepekre, értékekre, konfliktusokra fókuszál.*
- *A kutatás célja, hogy további ismeretekkel szolgáljon a Sellyei járásban, hátrányos helyzetű településeken élő családokról.*
- *Kutatói kérdésünk:*
- *1. hogy az alacsony társadalmi-gazdasági státuszú családok, a hátrányos helyzetű településeken élő lakosság körében a mindennapi életben maradásért folytatott küzdelem során hogyan változnak a családon belüli szerepek (női, férfi, gyermek).*
- *2. milyen konfliktusok azonosíthatóak a többszörös hátrányokkal (például: munkahely hiánya, napszám, közmunka, alacsony képzettség, magas gyermekszám, korai gyermekvállalás) küzdő családokban, s mindezek hogyan hatnak a családok működésére.*
- *Vizsgálatunk keretében kvantitatív (háztartási, családi kérdőív) és kvalitatív (félig strukturált interjúk, interjúk, élettörténeti interjúk, megfigyelések) módszereket alkalmazunk.*
- *A kutatás megvalósítói a Pécsi Tudományegyetem oktatói: dr. Boros Julianna a PTE BTK TKI Közösségi és Szociális Tanulmányok Tanszék, dr. Bucher Eszter, PTE BTK Szociológia Tanszék, dr. Ragadics Tamás, PTE BTK Szociológia Tanszék,. A kutatásban közreműködnek a PTE BTK Szociológia Tanszék hallgatói.*

Elméleti alapok

- Szegénység értelmezése (Andorka 2006, Spéder 2002, 2006, Czibere 2012)
- Szegénység kultúrája, Lewis 2000 –nem vesznek részt, nem próbálnak beilleszkedni a társadalom fő intézményeibe
- -szegényes lakáskörülmények, zsúfoltság, alacsonyszervezettség
- -jelennek élés, alkalmazkodás- segít túlélni
- -gyakori erőszakosság-azonnali indulatlevezetés
- -instabil párkapcsolat
- Kulturális-társadalmi tőke (Kelly 1998, Granovetter 1998) gyenge és erős kötések, kapcsolati háló hiánya, nők alárendelt viszonyban, nőiesség- gyermekvállalás, férfiasság-fizikai erő, alkoholizmus, erőszak
- Egyedülálló anyák-legnagyobb kockázatot jelentik a szegénység tovább örökítésére (Spéder 2002)
- Korai gyermekvállalás-egyedüli önmegvalósítás, iskolai lemorzsolódás

A MÓDSZEREKRŐL...

KVANTITATÍV MÓDSZEREK

- gyermekes (0-17 évesek) családi/háztartási kérdőív készült, melyek háztartásainak egyharmadát teszi ki.
- háztartási kérdőív

KVALITATÍV MÓDSZEREK (32 INTERJÚ)

- 10 félig strukturált interjú készült édesanyákkal.
- Fókuszcsoportos
- Szakértői interjúk(projektvezetők, szociális munkások, polgármesterek, közösségi házvezetők)

Családtörténeti összefüggések

- **Milyen családban nőttek fel, mit hoztak otthonról, hogyan, milyen körülmények között szocializálódtak, kik voltak a szüleik, milyen volt az életük, amely a mindennapjaikat most is meghatározza:**
- tradicionális család és szerepfelosztás
- Szüleik még házasságban éltek
- 5-6 testvér
- apák alacsony iskolai végzettségűek voltak, már fiatalon egészségügyi problémák, gyakori a korai tragikus hirtelen halál
- A szülők korai halála és a családi konfliktusok, a válások miatt a megkérdezettek többsége egyszülős családban nőtt fel.

- A családon belüli szerepfelosztás tradicionális volt.
- A nők mostak, főztek, takarítottak, gyereket neveltek, a kertben dolgoztak, állatokat gondoztak. A főzés meghatározó szerepet játszott az életükben, sok anya esetében a szeretet kifejezésének meghatározó formáját jelentette.
- A férfiak jellemzően házkörüli „férfimunkát” végezték (pl. faaprítás, a tüzelő behordása, javítások), és ők voltak a családfenntartók.
- A válaszolók gyerekként rengeteg háztartási és házkörüli munkát végeztek, általános volt a nemek szerinti feladatmegosztás. A fiúk a ház körül végeztek munkát, de ha nem volt lánytestvér, a házimunkát is elvégezték. A lányok mostak, főztek, a testvérekre vigyáztak, a kertben dolgoztak, az állatokat etették, a tűzifa behordás pedig közös feladat volt.
- A családon belüli munka és a család eltartása előrébb volt, mint az iskolába járás, ez a vizsgálatunkban az interjúalanyok válaszai alapján a 45-60 évesek körében határozottan megjelent.
- Az iskola olyan hely volt, ahová járni kellett, a velük szembeni elvárások így nem voltak magasak. Mindenki hamar fel akart nőni, és dolgozni szeretett volna.

-
- „Jól éltünk” „Rét, falu, szabadság” „Sokat játszottunk, sok barátunk volt” „Akkor még szerettem itt lakni” Mamámnál voltunk, vakáció” „Sokat játszottunk és veszekedtünk a testvéreimmel” „Sokat kellett dolgozni otthon, de jó volt”
 - „Szörnyű volt, hamar fel akartam nőni”
 - Apám börtönben volt”
 - „Volt, hogy jól elverték”

- „ Engem nem érdekelt az iskola, pénzt akartam keresni, mert mindig csóró voltam.”
 - „Sokat lógtam, aztán anyám az iskolakapuiig kísért, nagyon égő volt”
 - „A szájalásért jó nagy maflás járt, soha nem érdekelt senkit, mit akarok”
 - „Engem nem érdekelt az iskola, jobban szerettem anyámnak segíteni”
 - „Mindig balhéba keveredtem, rühelltem az iskolát”
-
-
-
-

A családon belüli együttélési formák, szerep- és munkamegosztás

- A kérdőív és az interjú kérdéseinek egy meghatározó része fókuszált a családon belüli szerepek felosztására, arra, hogy kinek milyen tényleges feladatai vannak a családi munkamegosztásban. Rákérdeztünk az együttélések módjára, időtartamára, a végzettségre, az iskolákra, a magánélet, a gyerekek és a munka összeegyeztethetőségére, a gyermekgondozási munkamegosztás és a nemi szerepek megítélésére.
- **Instabil párkapcsolatok:**
 - A kérdőíves vizsgálat szerint a megkérdezettek 38%-a házasságban, 44%-a élettárssal és a fennmaradó 18% egyedül élt (elvált, özvegy, hajadon).
 - A házasság a 30-40 éveseket és az idősebbeket jellemzi, az ennél fiatalabbak között nagyon ritka a házasság, az együttélés a preferált.
 - Magas azon nők aránya (35%), akik egyedül nevelik gyerekeiket, vagy már fiatalon özvegyé váltak. Akik házasságot kötöttek, azok ezt nem az együttélésük elején, hanem jóval a gyerekek megszületése után tették meg.
 - A kisgyerekes szülők jellemzően együtt élnek saját szüleikkel.
 - A kapcsolatokat nagyfokú instabilitás jellemezi, könnyen elhagyják párjukat, és keresnek új párt maguknak. A közös gyermekek nem jelentenek visszatartó erőt, több kapcsolatban közösen nevelik egymás gyerekeit (mozaik családok). A hátrányos helyzet, az anyagi problémák, a gyereknevelés nehézségei miatt rengeteg a családon belüli konfliktus, amely magyarázatot adhat a párkapcsolatok instabilitására. A folyamatos nélkülözés és a gyereknevelési nézetek összeférhetetlensége mellett a szerelemfájdalom, a féltékenység is mindennapi konfliktusforrás.

-
- A családon belüli szerepek közül leginkább a gyerekek szerepe változott meg. Amíg a válaszadók cselekvő tagjai voltak a családjuknak, addig a gyermekeik háztartási feladatok nélkül maradtak, vagy azokat csak ritkán végzik.
 - „Unatkozik a gyerek”
 - „Nem sok mindent csinálnak telefonoznak egész nap, alig lehet őket kirobbantani a szobából”
 - Az anyák saját gyerekkoruk tapasztalatai (sok munka, nélkülözés) miatt igyekeznek tudatosan megkímélni a gyerekeiket mindennemű feladattól.
 - Mindenki azt szeretné, ha gyermeke jobban élne, mint ő. Ezt a jobb életet abban látják, ha szakmája, jogosítványa lesz a gyereknek, és elköltözik a településről, ez azonban csak keveseknek sikerül. Nagyon kevesen szereznek szakmát és élnek jobb életet, mint a szüleik. A jellemző inkább az, hogy korán gyereket vállalnak, illetve közfoglalkoztatásban vagy napszámban dolgoznak.
-
-
-
-

-
- A kutatási eredmények arra is rámutatnak, hogy a nők tradicionális szerepet töltenek be a családjukban.
 - Akik otthon vannak, gyereket nevelnek, azok minden háztartási feladatot egyedül látnak el (mosás, főzés, tűzifa behordás, gyerek és idősek gondozása).
 - A családok negyedében a férfiak bekapcsolódnak a gyerekek nevelésébe, és néhány (4) családban a férfi alkalmasszerűen (ha megkérlik) porszívózik és főz.
 - A nők fele rendelkezik munkahellyel, de csak 20 százalék érzi úgy, hogy a férje mellett ő is családfenntartó. A társadalom a férfiaktól továbbra is elvárja a hagyományos (a család anyagi biztonságát megteremtő) szerepet, azonban hiába dolgoznak, jövedelmük nagyon alacsony. Gyakran nem tudják biztosítani a család anyagi szükségleteit.
 - A férfiak, akik bekapcsolódnak a gyereknevelésbe, azt nem elsősorban az interakciók, hanem a fizikai gondozás terén teszik (csak az egészen kiskorúak esetében). Az apák kisebbik része ezt kényszerből teszi (12%), nagyobbik részük szívesen tölt időt gyerekével (20%). Ez korántsem olyan elvárt és nagymértékű azonban, mint a társadalom képzetesebb részében. A gyereknevelés a vizsgált településeken még nem elvárás, de elismerik, ha egy férfi a gyerekeire fordít időt. A gyermekek gondozásába, nevelésébe bekapcsolódó apák családjában a nők dolgoznak, a férfinak vagy a nőnek szakmunkásvégzettsége van, általában magasabban képzetebbek, mint a környezetük. A háztartási munka továbbra is a nőké, függetlenül attól, hogy dolgoznak-e vagy sem.
-
-
-
-

-
-
- A háztáji gazdálkodás megszűnésével a kerti munka vagy az állattartás szinte teljesen eltűnt.
 - Nagyon kevesen tartanak háziállatot, már az idősebb korosztályra sem jellemző. A falvakban a házak állapotán, a kertek hiányán keresztül is érzékelhetővé válik a szegénység.
 - Az idősebbek és a középkorúak kertjében még felfedezhető egyfajta állagmegóvás, rendezettek a házak és az udvarok; a fiatalabb korosztályban ez ritka.

Gyermekek és munkavállalás

- A hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű csoportokban a **korai gyermekvállalás** számának növekedése egyre erősödő tendencia. Míg a társadalom egy jelentős része halogatja a gyermekvállalást, és a nők egyre későbbi életkorban szülnek, addig a vizsgált falvakban ez pont fordítva történik.
- A magyar társadalom tradicionális attitűdje szerint a **gyermek gondozása és nevelése a nő feladata**.
- Az interjúk során a nők életük kiteljesedését úgy fogalmazták meg, hogy „akkor léteznek, ha anyává válnak”. Jövőképük hasonló (mind a négy településen), és többnyire a **közfoglalkoztatásra** épül: „Mikorra a gyermekek nagyobbak lesznek, közmunkát vállalok” (ami rugalmas, jól illeszkedik napi rutinjukhoz, pl. Téseny, Lúzsok, Drávaiványi). Kisszentmártonban pedig az alacsony képzettségüknek megfelelő munkavállalás (kertészet, varroda) jelenti a perspektívát.
- Az iskolai kudarcok, az alacsony iskolai végzettség, a munkaerőpiaci tapasztalatok és a munkahelyek hiánya miatt kevés a lehetőség a munkavállalásra. Amíg 10 év alatti a gyermekük, addig **nincs választásuk, otthon maradnak**, mert helyben kevés a munkalehetőség, más településre való munkába járásuknak pedig nincsenek meg a feltételei (képzettségüknek megfelelő munkahely, az igényeiket figyelembe vevő infrastruktúra, közlekedés, gyermekszolgáltatások). A munkavállalás **összeegyeztethetetlen** a gyerekek óvodába, iskolába indításával és hazavitelével (nincs helyben óvoda, iskola) és az egyéb otthoni teendők ellátásával
- Továbbá érvényesül a szegénységi csapda, hiszen a fizetések (betanított és segédmunka) mértéke nem sokkal haladja meg a helyben végezhető közfoglalkoztatás bérét, ezért a nők többnyire inkább közfoglalkoztatottként vagy idénymunkában dolgoznak.
- A megkérdezett nők 54%-a dolgozik, ezen belül 70%-uk a közfoglalkoztatásban. **A közfoglalkoztatás szinte háztartási munkaként** jelenik meg az itt élő nők esetében, szükséges rossz, ami a mindennapjaik közé tartozik, de viszonylag rugalmas és szükség van a bevételre, ezért csinálják.
- *A férjek/élettársak kétharmada dolgozik az elsődleges munkaerőpiacon.* A környező településeken helyezkedtek el erdei, vízügyi vagy mezőgazdasági munkakörökben, összeszerelő üzemekben, építőiparban. Napi 10-12 órát dolgoznak, sokszor váltott műszakban, és kevés időt töltenek családjukkal. A férfiak egyharmada a kérdés idején munkát keresett vagy közfoglalkoztatottként dolgozott, de ők sincsenek jelen a család életében: nem veszik ki részüket a háztartási munkákból, és a gyerekgondozásban is csak akkor vesznek részt, ha a helyzet (sok gyermek, dolgozó feleség) ezt megköveteli. Ugyanakkor sok időt töltenek „sorstársaikkal” és „jövés-menéssel” a faluban.

Pénzkezelés és elégedettség

- A tradicionális szerepmegosztást támasztja alá az, hogy **a családok 80%-ában a nők kezelik a pénzt**. Két-három esetben fordul elő, hogy ezt férfiak végzik, a többi családnál pedig közösen beszélnek meg a pénzügyeket. Többségében tehát a nők kezelik és osztják be a bevételt, vagyis a szegénységből adódó megélhetési problémák kezelési praktikái rájuk maradnak.
- A megkérdezett nőket elsősorban **az teszi boldoggá, ha jól végzik szülői feladataikat**, a családdal kapcsolatos teendőket; ez elégíti ki őket leginkább.
- Sokkal idősebbnek néznek ki a koruknál, egészségi állapotuk rossz, saját problémáikkal nem fordulnak orvoshoz, és egyébként sem szívesen kérnek segítséget senkitől, szégyenként élik meg, ha segítségre szorulnak. A hátrányos helyzet, a nélkülözés tehát nagymértékben megviseli a nőket, a szegénység, a **megélhetési nehézségek hatással vannak az egészségükre és a lelki állapotukra**.
- Tóth Olga (1998) alap kutatásából tudjuk, hogy a vizsgált **családanyák veszélyeztetett helyzetben vannak**, és sokszor maguk sem veszik észre, hogy áldozatok, illetve **természetesnek tartják** helyzetüket. Ezzel együtt, a megkérdezettek meglehetősen **nyíltan beszéltek** a mindennapi konfliktusokról: anyagi problémákról, gyereknevelésbeli nézeteltérésekről, szerelemfáltásról, szülők miatti konfliktusokról, a szenvedélybetegségekről (cigaretta, drog). **Azt viszont mindenki cáfolta, hogy a veszekedések „pofozkodásba” vagy más fizikai bántalmazásba torkollanának** (sőt, erősen bizonygatták ennek ellenkezőjét). A csoportos interjú keretében azonban már nyíltan beszéltek az őket és a gyerekeiket érő (elsősorban fizikai) erőszakról, amelyet egyébként nem tartanak „nagy dolognak”. (Az interjúk során többször elhangzik, hogy náluk nincsen semmiféle erőszak, de mások problémáiról beszélnek.)

„Jó anyának gondolom magam. Legalább ez megy nekem, és vannak gyerekeim, akiket szeretnek”

„Amit tudok, megteszek, és szerintem egész jól, nincs nekem semmi másra szükségem”

„Szeretem a családom, jó, ahogy most vagyunk, a gyerekek, én boldog vagyok így most”

„Jól megvagyunk a párommal, jobb így most, mint otthon”

„Az jó érzés, hogy elboldogulok a dolgaimmal, és jól csinálom, meg nőnek a gyerekek és jól tanulnak, ez jobb, jobb nem kell”

Köszönjük a figyelmet!

bucher.eszter@pte.hu

A jogainkért jöttünk

A Magyar Női Érdekérvényesítő
Szövetség közpolitikai
ajánlásai 2025

A nőpolitikai javaslatok története

- ▶ A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség közpolitikai ajánlásai 2025
- ▶ 2014: *A nőtlen évek ára* c. tanulmánykötet
- ▶ 2014, 2016: Első összefoglaló szakpolitikai ajánlásaink
- ▶ 2024/25: A jelenlegi hazai helyzetre reagáló átfogó, az EU-s közpolitikákra javaslatcsomag
- ▶ Cél: nőpolitika integrálása a hazai és uniós szakpolitikákba
- ▶ Hangsúly: emberséges bánásmód, strukturális kirekesztés megszüntetése

Womansplain podcastunk

- ▶ A Womansplain podcastban elhangzott elemzések (pl. Szikra Dorottya, Balogh Lídia, Ilonszki Gabriella) közpolitikai ajánlások megfogalmazásához is .
- ▶ Ajánlások: szociálpolitikai átalakítás, nők elleni erőszak elleni EU-direktíva végrehajtása, női vezetők arányának növelése, civil szervezetek megerősítése.

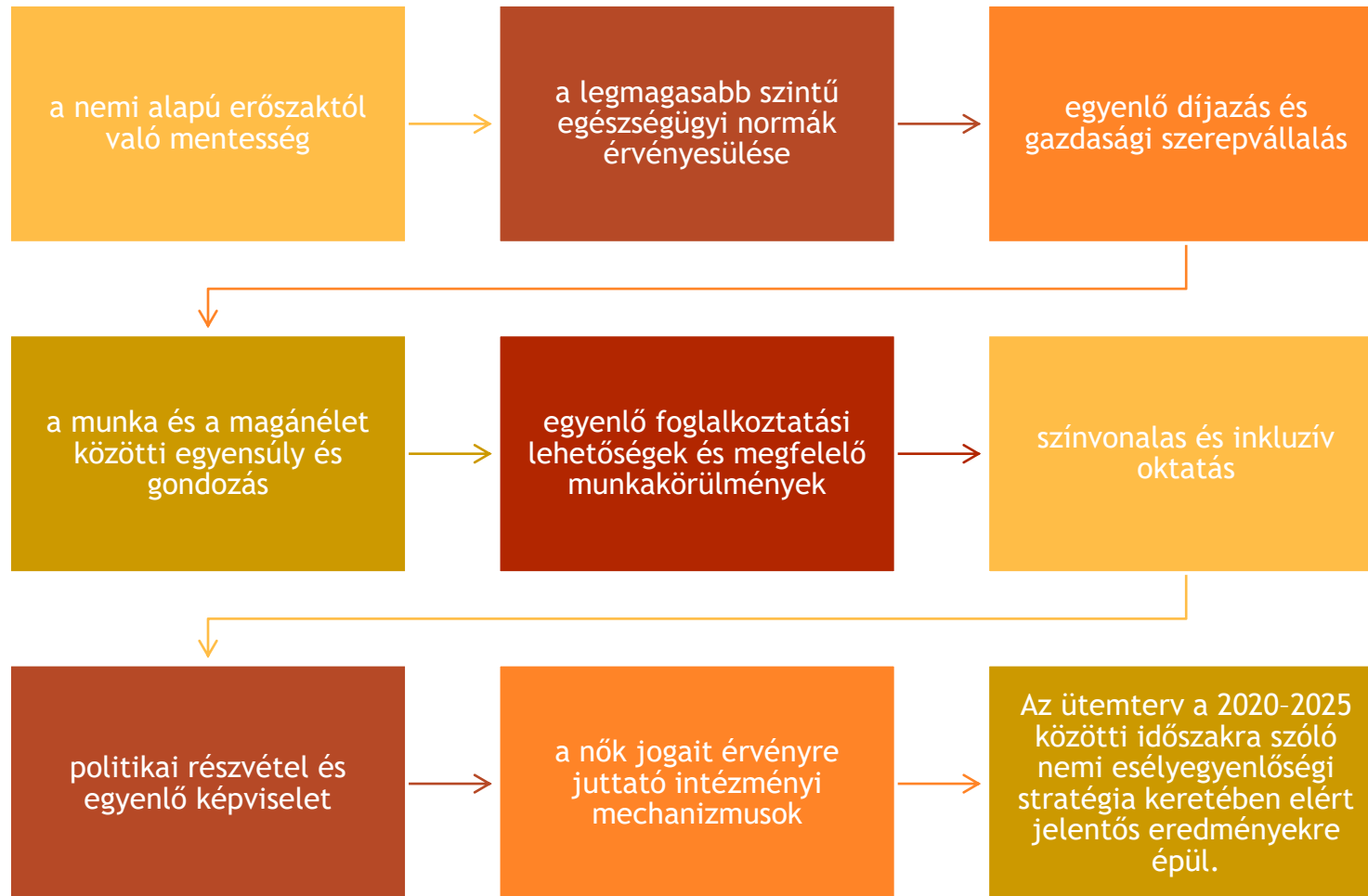
EU stratégia és jogi keretek

- ▶ **EU-s fejlemények: nemek közti egyenlőség**
- ▶ A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó uniós stratégia (2020-2025)
- ▶ **Elfogadott irányelvek:**
 - ▶ Bértranszparencia (2023): a fizetési adatok kötelező megosztása álláshirdetéseken és a dolgozók számára is átlátható módon - cél a nemek közti bérszakadék csökkentése. Magyarországon a közszféra még mindig nem biztosítja a bérek ilyen szintű átláthatóságát.
 - ▶ Nők elleni erőszak kriminalizálása (2024): az EU-s irányelv alapján a tagállamoknak büntetniük kell a nőket célzó fizikai, szexuális és online erőszakot - különös figyelemmel az online zaklatásra, deepfake tartalmakra. Magyarország még nem lépett a bevezetés felé.

EU stratégia és jogi keretek

- ▶ Nemi arányok a vállalati vezetésben (2022): 2026-tól legalább 40% női arány az irányítóbizottságokban. A magyar nagyvállalatokban és állami cégekben ez egyelőre nincs napirenden.
- ▶ Munka és magánélet egyensúly (2019): Apaszabadság, gondozói szabadság és rugalmas munkavégzés. Magyarországon továbbra is a hosszú távú GYED dominál, apák ritkán élnek a lehetőségekkel.
- ▶ EU csatlakozott az **Isztambuli Egyezményhez** (2023) - Magyarország továbbra is elutasítja a nemzeti ratifikációt.

A nők jogaira vonatkozó új ütemterv (Roadmap for Women's Rights)

Nők és munkavállalás - Strukturális kizsákmányolás

- ▶ Munka Törvénykönyve és közalkalmazotti rendszer változásai → különösen nőknek kedvezőtlen
- ▶ A hosszú gyermekgondozási szabadság (GYES, GYED) Magyarországon eltér az EU standardoktól, ami egyszerre lehet előny és hátrány
- ▶ Javaslatok:
 - ▶ Részmunkaidős és távmunka lehetőségek bővítése
 - ▶ Család és munka összeegyeztetését mindkét nem számára elősegítő munkáltatási gyakorlatok
 - ▶ Diszkriminációs tilalom erősítése
 - ▶ Szabadság- és munkavédelmi szabályok visszaállítása
 - ▶ Felügyelt, biztonságos munkahelyek (pl. erőszak megelőzésére)

Gondoskodási válság és női túlterheltség

- ▶ Egészségügy, szociális munka, bölcsődék - női dominancia, alulfizetés, elvándorlás
- ▶ Fizikai, mentális kizsigerelés, (nincs emelés, lift, biztonsági őr)
- ▶ Javaslatok:
 - ▶ Infrastruktúra fejlesztése, béremelés
 - ▶ Mentálhigiénés támogatás
 - ▶ Idősellátás és gyermekgondozás közpolitikai prioritássá tétele
 - ▶ Munka és család összeegyeztetését segítő intézkedések (bölcsődék, rugalmas munkaidő)

Roma nők - Többszörös kirekesztés

- ▶ Közfoglalkoztatási csapda, piacképtelen végzettségek
- ▶ Egészségügyhöz, reprodukciós ellátáshoz való hozzáférés nehézségei
- ▶ Diszkrimináció állásinterjúnál, digitális írástudás hiánya
- ▶ Gyermekvédelem - prostitúció és kizsákmányolás veszélye
- ▶ Javaslatok:
 - ▶ Célzott szociális lakhatás, megfelelő tájékoztatás
 - ▶ Szociálpolitika újragondolása a rosszabb gazdasági helyzetű rétegek támogatására
 - ▶ A gazdagabbakat célzó támogatások (CSOK, adókedvezmények) helyett univerzális ellátások fejlesztése.
 - ▶ Inkluzív politikák bevezetése a szociális szakadék csökkentésére
 - ▶ Mentorálási és digitális kompetenciafejlesztő programok, roma női civil vezetők képzése, megerősítése

Nők elleni erőszak - Offline és online térben

- ▶ EU-s irányelv elfogadva: deepfake, online gyűlölet
- ▶ Magyarország: Isztambuli Egyezmény továbbra sincs ratifikálva
- ▶ Javaslatok:
 - ▶ Az Isztambuli Egyezmény ratifikálása
 - ▶ Online zaklatás és gyűlöletbeszéd szankcionálása
 - ▶ Vidéki áldozatsegítő központok hálózata
 - ▶ Oktatási és rendőri érzékenyítés

Reproduktív jogok és egészség

- ▶ Szívhang rendelet, abortusz-információk elzárása
- ▶ Tínterhesség, szexuális nevelés hiánya
- ▶ Javaslatok:
 - ▶ Egyenlőségen alapuló szexuális felvilágosítás az alaptantervben
 - ▶ Hozzáférés a nőgyógyászati ellátásokhoz vidéken mindenki számára
 - ▶ Anya-, baba- és családközpontú szülészeti gyakorlat
 - ▶ Ingyenes menstruációs termékek iskolákban

Politikai képviselés és részvétel

- ▶ Női képviselők aránya világranglista: 154. hely - a gondolkodás és gyakorlat kedvezőtlen a női részvétel szempontjából
- ▶ Pártlistás kvóták hiánya
- ▶ A pártok „kapuőr” szerepe
- ▶ Javaslatok:
 - ▶ Kötelező kvóták parlamenti listákra
 - ▶ Mentorprogramok fiatal politikusnőknek
 - ▶ Politikai zaklatás elleni fellépés, biztonságos közélet
 - ▶ Alulról szerveződő női mozgalmak erősítése helyi és országos szinten
 - ▶ Széleskörű tréningek és képzések indítása a nők közéleti szerepének erősítésére
 - ▶ Online és helyi kampányok szervezése a nők aktívabb közéleti részvételének elősegítésére

Oktatás, média, női reprezentáció

Javaslatok:

- ▶ Társadalmi nemi szemlélet visszavezetése a pedagógusképzésbe -
- ▶ Nemi sztereotípiák csökkentése a tankönyvekben és médiában
 - ▶ Global Media Monitoring Project 2025
- ▶ Pozitív nőképek és roma nők láthatóságának erősítése

Nőpolitika beágyazódása rendszerszinten

- ▶ Holisztikus és emberséges megközelítés
- ▶ A nők jogaira vonatkozó új ütemterv (2025-2030) átültetésének fontossága
- ▶ Törekvés a régiós és európai tendenciákhoz való felzárkózásra
- ▶ Nem lehet csak családpolitikát nőpolitika nélkül csinálni. A jogokat és emberi méltóságot nem lehet szelektíven érvényesíteni.

www.noierdek.hu